

1.0 Intro	3
1.1 Problemfelt	3
1.2 Problemformulering	5
1.3 Begrebsafklaring	6
2.0 Teori	7
2.1 Pluralisme	7
2.2 Neokorporatisme	10
2.3 Normer	14
2.4 Forventninger	16
3.0 Metode	18
3.1 Projektdesign	18
3.2 Videnskabsteori	19
3.3 Valg af metode	22
3.3.1 Dokumentanalyse	23
3.3.2 Sekundær data	24
3.3.3 Metodiske overvejelser	27
3.4 Analysestrategi	28
3.3.1 Case-valg	30
3.5 Operationalisering	32
3.6 Empiri	33
4.0 Analyse	36
4.1 Regulering af lobbyisme i USA	36
4.1.1 USA	37
4.1.2 Regulering af Lobbyister i USA	38
4.1.3 Aktuel debat om lobbyisme i USA	40
4.1.4 Opsamling	43
4.2 Regulering af lobbyisme Danmark	44
4.2.1 Danmark	44
4.2.2 Reguleringer	46
4.2.3 Aktuel debat om lobbyisme i Danmark	52
4.2.4 Opsamling	56
4.3 USA inspireret reguleringer i Danmark	58
5.0 Konklusion	62
6.0 Litteratur	66

1.0 Intro

1.1 Problemfelt

Der har i løbet af de seneste år været en aktuel debat, omhandlende lobbyisme i Danmark, og en del af debatten omhandler hvorvidt der er et behov for mere regulering og gennemsigtighed i det danske samfund. Det er derfor et samfundsrelevant spørgsmål om, det er nødvendigt med regulering af lobbyisme i Danmark og hvordan dette i så fald skal foregå. Dertil har der været et stigende fokus på lobbyisme, som har resulteret i, at der i de seneste år er kommet flere artikler, der beskriver, hvordan lobbyisme kan betragtes som en positiv eller negativ ting for den danske politik. Flere politiske partier i Danmark, er positivt stillet overfor lobbyisme, mens Enhedslisten foreslår at der skal oprettes et lobbyregister for Folketinget (Arbejderen, 2017). Ikke kun fra enhedslistens side ses der et forsøg på at ændre forholdene for regulering af lobbyisme i Danmark. I 2012 forsøgte folketinget, at indføre et frivilligt register, med Socialdemokratiet og Enhedslisten i spidsen. Denne regulering blev efter en prøveperiode ikke indført permanent, da man ikke opnåede de ønskede resultater (Olsen, dr.dk, 2014). Dette var yderligere med til at vække vores opmærksomhed på problemstilling omhandlende lobbyregulering i Danmark.

Der er et meget blandet syn på lobbyisme i Danmark, da der er flere der skriver kritisk om hvordan lobbyisme er et stigende problem, samt et område, hvor der er meget lidt gennemsigtighed (Berlingske, Bendsten, Østergaard & Vedersø, 2013). I modstand til dette skriver Benny Engelbrecht og Christel Schaldemose, at lobbyisme kun har en negativ klang, fordi befolkningen ikke forstår hvordan lobbyisme fungerer og at den er med til at styrke den politiske beslutningsproces (Politiken, Engelbrecht & Schaldemose 2016).

Ovenstående er det, der vakte vores interesse for at skrive om lobbyisme i Danmark. Spørgsmål som; hvilke love er der i Danmark, der omhandler lobbyisme, hvad gør andre lande ved lobbyisme og er der nogle af de andre landes reguleringer, der kunne være en fordel at anvende i Danmark. Det virker til, at ovenstående er nogle spørgsmål, der ofte bliver stillet i forskellige medier, men sjældent bliver undersøgt dybere. Da disse spørgsmål ikke virker til at være belyst tidligere, ser vi dette som en

god indgangsvinkel til projektet. Vi valgte, at undersøge USA, da reguleringerne heri er så anderledes fra Danmark og særligt, fordi de har et meget reguleret lobbysystem.

Vi vil derfor i dette projekt, arbejde på at belyse forskellige fordele og ulemper ved lobbyisme, blandt andet ved at se på lobbyismen ud fra et pluralistisk og et neokorporatistisk synspunkt. Der vil blive set på hvilke love og sociologiske normer, der findes i Danmark, der omhandler lobbyisme, både formelle og uformelle samt hvilke formelle love der er i USA, hvori vi også vil komme ind på de normer der er i forbindelse med uformelle reguleringer. Der vil derefter blive analyseret fordele og ulemper ved implementering af disse love i Danmark.

Dette projekts problem har været med til, at skabe nogle hypoteser om hvorledes reguleringer i Danmark ikke virker tilstedeværende. Dertil har vi en hypotese om, at USA er en stat med formelle reguleringer af lobbyisme. Derfor er projektet fremkommet grundet en interesse for hvordan det danske og amerikanske system har forskellige måder at behandle lobbysystemer og reguleringen af disse på. Vi har en hypotese om, at der på den ene side, er et dansk ikke-reguleret system, og på den anden side et system i USA med love som har til formål at regulere. Vi ser dermed to systemer med meget forskellige udgangspunkter, der hver i sær har lobbyister, som forsøger at påvirke den politiske proces. For at undersøge denne hypotese fandt vi de politologiske teorier; pluralisme og neokorporatisme, som kunne være med til, at give os et indblik i hvordan Danmark og USA's politiske systemer er opbygget. Vi starter dermed ud med en hypotese om, at det danske system bygger på en neokorporatisk teori. Vi har også en hypotese om at USA's politiske system bygger på en pluralistisk tankegang. Dog er dette blot hypoteser, hvortil vi i projektet ønsker at belyse begge teorier i begge systemer, hvis dette viser sig at blive relevant.

Vi ser en samfundsrelevans, da det er ikke særligt belyst emne og vi ønsker at se om nogle af de reguleringer fra USA kan gavne det danske system. Dette leder os til følgende problemformulering.

1.2 Problemformulering

Hvad er forskellen på måderne Danmark og USA regulerer lobbyisme og hvad taler for og imod USA inspirerede reguleringer i Danmark?

For at besvare denne problemformulering, har vi udformet de tre nedenstående spørgsmål:

1. Hvilke politiske teorier kan blive brugt til at beskrive statssystemerne i USA og Danmark?
2. Hvordan kan de politiske teorier i henholdsvis USA og Danmark forklarer brugen af reguleringer i forhold til lobbyisme?
3. Hvorledes kan der argumenteres for, en implementering af amerikanske reguleringer af lobbyisme i Danmark?

Hver af de tre arbejdsspørgsmål skal bruges til at besvare forskellige dele af problemformuleringen. Det første arbejdsspørgsmål skal hjælpe os til, at få en forståelse for måderne, hvorpå det amerikanske og danske system er opbygget. Det andet arbejdsspørgsmål skal hjælpe os til, at belyse, hvad forskellen på måderne de to lande regulere lobbyismen. Arbejdsspørgsmål 1 og 2 skal tilsammen hjælpe os til, at kunne besvare første del af problemformuleringen. Dertil har vi formuleret arbejdsspørgsmål 3 for, at kunne besvare den anden og sidste del af problemformuleringen. Dette vil vi gøre ved, at argumentere for og imod en eventuel implementering.

1.3 Begrebsafklaring

Vi vil i dette afsnit afgrænse definitionen af lobbyisme, da lobbyisme er et kernebegreb igennem hele projektet. Derudover er det essentielt at afgrænse lobbyisme, da der findes forskellige definitioner af begrebet og der blandt andet er forskellige definitioner i forskellige lande. I dette projekt arbejder vi både med USA og Danmark, der ser forskelligt på lobbyisme, og derfor er der også forskellige definitioner på dette begreb. Vi vil derfor afgrænse og begrebsafklarere således, at det har en klar og entydig definition.

Lobbyisten er en repræsentant for en organisation, som står for kommunikationen til og fra politikerne, hvor lobbyisten står for at varetage organisationens interesser. På baggrund af dette åbnes der op for en mere flydende kommunikation mellem disse to aktører (Hrebenar, 1997, s. 79).

I vores søgen på, at begrebsafklare lobbyisme er vi stødt på ord som lobbyisme, public relations og public affairs, og er kommet frem til, at forholdet mellem disse ikke har den store betydning i Danmark. Mads Christian Esbensen beskriver i bogen Public Affairs, lobbyisme i praksis, at lobbyisme hovedsageligt er det, at påvirke love og den formelle politiske praksis. Ydermere skriver Esbensen;

“Public affairs handler om at varetage en virksomhed eller organisations interesser, i forhold til en politisk dagsorden og beslutningsproces, hvor den end måtte være.” (Esbensen, 2007, s. 17)

Det er på baggrund af denne forklaring, at vi har defineret public affairs og lobbyisme, og det er denne afgrænsning vi vil holde os til undervejs, når vi i projektet omtaler public affairs eller lobbyisme. Ydermere skal det siges, at når vi i projektet skriver lobbyisme er det underforstået, at det er det samme som public affairs.

Når vi i projektet forklarer eller snakker om interesseorganisationer, mener vi de organisationer som lobbyisterne arbejder for eller i. Interesseorganisationerne og lobbyister udgør tilsammen det lobbysystem, som vi flere gange kommer til at omtale.

2.0 Teori

I vores teori afsnit vil vi præsentere vores to hovedteorier, pluralisme og neokorporatisme. Disse teorier er sekundære teorier, da de ikke beskæftiger sig med, at forklare et helt samfund, men derimod dele af et samfund. Dette vil vi senere bruge til at lave en komparativ analyse, hvor vi vil inddrage USA og Danmark. Hvorefter vi vil se på måden, hvorpå de forskellige teorier forholder sig til reguleringer af lobbyarbejdet i de to systemer. Vi vil bruge pluralisme og neokorporatisme til at belyse, hvorvidt interesseorganisationer spiller ind på en politisk arena og er en del af den politiske beslutningsproces, og hvor forskellene forekommer i de to teorier.

Ydermere vil vi komme ind på vores sekundære teori, som omhandler normer. Dette vil vi gøre, da vi vil undersøge de uformelle reguleringer i forhold til normer i samfundet. Det gør vi da der er et sæt af normer, som lobbyister på den ene eller anden måde retter sig efter. Teoriafsnittet skal hjælpe os til, at besvare arbejdsspørgsmål 1 og 2 og dermed den første del af problemformuleringen.

2.1 Pluralisme

Da vi ønsker, at undersøge USAs lobbysystem, kræver det en redegørelse af hvordan deres politiske system er opbygget. Derfor vil vi redegøre for den klassiske pluralistiske teori, som er den teori det liberale amerikanske system er bygget på (Heywood 2013 s. 60). Vi vil redegøre for de faktorer, som går igen både i teorien og USA og til sidst vil vi runde af med en kritik af teorien.

Da vi valgte klassisk pluralisme, som en af projektets teorier, blev vi tidligt i forløbet opmærksomme på at teorien bygger på over 100 år gamle tanker om samfundet (Kaspersen & Loftager, 2009, s. 1209). Alligevel fandt vi teorien anvendelig i vores projekt, da vi i dag stadig ser sammenlignelige forhold. Derudover ser vi, at teorien kan benyttes til at belyse det politiske lobbysystem i USA, da pluralisme bygger på en liberal tankegang, som frihed og lighed for den enkelte borger (Heywood, 2013, s. 60).

Der findes ingen fast definition af pluralisme, men betydningen af ordet kan man finde fra det latinske ord "*pluralis*", som betyder flertal eller at hører til mere end en. Den klassiske pluralisme bygger på en tanke om at politisk indflydelse og magt er fordelt forholdsvis lige i samfundet. Magten er dermed ikke koncentreret på de få i det politiske miljø, men derimod spredt ud til mange forskellige grupper i samfundet. (Kaspersen & Loftager, 2009, s 1208).

Teorien omhandler hvorledes magt gennem konkurrence spredes ud til interesseorganisationer. Gennem denne konkurrence ønskes der en spredning af magten i et liberalistisk samfund (Dunleavy & O'Leary, 1987, s. 14). Disse interesseorganisationer forekommer som organisationer, der ikke er en del af selve den officielle politiske institution, men som gennem repræsentanter, i form af lobbyister, kan påvirke den politiske dagsorden til deres fordel. På denne måde kan private virksomheder og borgernes interesser blive repræsenteret gennem en bred vifte af interesseorganisationer. Det kan medføre, at de politiske beslutningstagers perspektiv bliver større, og får en bredere indsigt inden for forskellige interesseområder, der tidligere ikke var belyst. Dette er med til at fremme gode politiske beslutninger. Grundet dette har klassisk pluralisme et positivt syn på organisationernes indflydelse på den politiske process.

Hos den klassisk pluralisme er det for det liberale demokratiske system, helt naturligt at staten og interesseorganisationer indgår i et sammenspil. Statens opgave i samfundet er ud fra den liberale teori at varetage alle samfundsborgeres interesser (Heywood, 2013, s. 61). Ydermere ses staten som en neutral arena, hvilket vil sige at den ikke ses som en selvstændig aktør i samfundet (Kaspersen og Loftager, 2009, s. 1209). Særligt det aspekt at staten er neutral, er en afgørende del af denne teoretiske tankegang. Staten beskrives som et sted uden påvirkning af grupper interesser eller sociale klasser (Heywood 2013 s. 62). Der er i den klassisk pluralistiske teori fokus på strukturen af interesseorganisationerne og deres samspil med staten.

Et eksempel på sådan en form for interesseorganisation finder vi National Rifle Association (NRA) i USA. Her varetages pro-privat våben synspunkter gennem en stor organisation, som gennem deres opbakning fra mere end 5 millioner mennesker (NRA, 2017). Udover en stort antal medlemmer har denne organisation også et

betydeligt økonomisk fundament. På NRSs hjemmeside ser vi at de i 2013 stod inde med 348 mio USD (NRA, 2017). Med en sådan opbakning har NRA mulighed for at påvirke den amerikanske politik i en retning der gavner deres interesser. NRA har succesfuldt stået bag lobbyarbejdet for *Stand-your-ground*, som betyder det er okay at benytte dødelige midler, hvis du føler dig truet eller angrebet. Denne kom i Florida i 2005, og derefter har de stærkt opfordret til lignende lovgivning i 24 andre stater (Pilkington, The Guardian, 2012). Gennem organisationer, som NRA, har borgerne i samfundet mulighed for påvirke politikken i landet, på flere måder end udelukkende at stemme til valgene og dermed sikre, at borgerne kan påvirke debatten. Her ser vi, hvordan et pluralistisk system kan være med til at inddrage organisationer i den politiske beslutningsproces.

Pluralisme har været udsat for kritik og noget at den bygger på en relativ stor skævhed mellem interesseorganisationerne, da de var styret af erhvervsinteresser og medlemmer fra overklassen. Et andet kritikpunkt omhandler enkelte stærke interesseorganisationer, da kan opnå monopol på et givent politisk område. Dette harmonerer dårligt med den pluralistiske grundtanke om, at alle skal blive hørt (Binderkrantz, Christiansen & Pedersen, 2014. S. 34). Endeligt kritiserer økonomen Mancur Olson pluralisme som måde, hvorpå interesseorganisationer bliver skabt. Argumentet er, at der ikke er rationelle mennesker, der melder sig ind i en interesseorganisation, da man alligevel vil få glæde af dens arbejde, selvom man står udenfor den. Et eksempel på dette, er fagforeningerne som forhandler arbejdsvilkår, med arbejdsgivernes organisation. De vilkår der bliver vedtaget gælder for både fagforeningens medlemmer og for dem der ikke er medlem af en fagforening. Med dette konkludere Olson, at det er svært at etablere interesseorganisationer. Selvom der alligevel etableres interesseorganisationer, skyldes dette *selektive incitament*, det kunne eksempelvis være medlemstilbud på forsikring eller andre former for goder, som en interesseorganisation kunne give. Disse kritikpunkter har ledt til en udvikling af en ny form for pluralisme.

Der er igennem de sidste 15-20 år, sket en udvikling af pluralisme, som forskere kalder for neopluralisme. Denne udvikling fokuserer stadig på mange forskellige aktører, som i den klassiske pluralisme. I neopluralismen er der dog ikke længere en overbevisning om, at interesser automatisk mobiliseres, som det var gældende i den tidligere teori. Neopluralisme fokuserer mere på hele den *indflydelse-*

produktionsproces, der omhandler hvordan interesseorganisationer dannes og hvordan de kan få indflydelse på den politiske beslutningsproces (Binderkrantz, Christiansen & Pedersen, 2014. S. 37). Nye aktører har forholdsvis nemt ved at få adgang til den politiske beslutningsproces. Dette skyldes, at det er svært for embedsmænd og politikere, at udelukke interesseorganisationer med ressourcer. Som det også ses i klassiske pluralisme, har mange forskellige ressourcer politisk relevans, såsom viden, penge og netværk, samtidig gælder der kun få begrænsninger for de ressourcer som aktørerne kan anvende, i den politiske arena (Blom-Hansen & Daugbjerg, 1998. S. 10).

I neopluralisme er der et afhængighedsforhold, mellem embedsmænd og interesseorganisationer. Dette skyldes, at aktørerne er afhængige af hinandens ressourcer. Det ses for eksempel ved, at interesseorganisationerne skal bruge regeringen, for at vedtage beslutninger, og regeringen skal bruge interesseorganisationer, for at gøre formuleringen af love nemmere, samt effektivisere offentlige politikker. Man vil over tid se en balance mellem de forskellige interesseorganisationers indflydelse på den førte politik, der kan dog på kort sigt opstå ubalance, der tilgodeser enkelt interesseorganisationer. Dette vil dog kun vare så længe andre interesseorganisationer tillader det (Blom-Hansen & Daugbjerg, 1998. S. 10). Det kan ses som en reaktion på et af kritikpunkterne for klassisk pluralisme.

Vi vil bruge neopluralisme til at analysere, hvorvidt USA er begyndt at bevæge sig væk fra den klassiske pluralisme. Endvidere vil vi sammenligne neopluralisme og neokorporatisme, for at undersøge hvordan de regulerer lobbysystemer.

2.2 Neokorporatisme

Vi vil i dette afsnit redegøre for neokorporatisme, hvilket skyldes ønsket om at undersøge det danske lobbysystem, da vi har en forventning om at Danmark har neokorporatistiske tendenser, i deres politiske beslutningsproces. Neokorporatisme er udsprunget fra korporatisme, som bygger på en kritik af pluralismen. Vi vil derfor redegøre for de faktorer som går igen både i teorien og i Danmark. Til sidst vil vi

runde af med en kritik af teorien. Neokorporatisme er en af vores hovedteorier, der bruges til, at besvare vores problemformulering.

"(...) system in which policy is made and implemented in a partnership between government and the major interests in society." (Wilson, 1990, s. 109).

I ovennævnte citat forklares neokorporatisme, som kom frem i 1970'erne og som forklarer tilgangen til, hvordan man giver interesseorganisationer og enkelte virksomheder adgang til den politiske beslutningsproces. Ydermere skaber staten i neokorporatisme en arena af få aktører, som er med til at skabe og ændre den politiske dagsorden (Roint, 1998, s. 16). En af de mest fremtrædende forsker indenfor neokorporatisme er Philippe Schmitter. Han beskriver neokorporatisme som et system med relativt få aktører i, en hierarkiske ordnede og funktionelt differentierede, form af interesseorganisationer. Ifølge Schmitter har disse interesseorganisationer tvunget medlemskab, samt at der ikke findes nogen konkurrence mellem interesseorganisationerne. Der til kendetegnes neokorporatisme ved, at staten har givet interesseorganisationer monopol på repræsentation af forskellige samfundsgrupper. Til gengæld for dette monopol, skal interesseorganisationerne kontrollere deres medlemmer. Et eksempel på dette kunne være for fagforeninger, at sørger for at deres medlemmer ikke strejker (Binderkrantz, Christiansen & Pedersen, 2014. S. 35).

For at definere neokorporatisme kan man kigge på det latinske ord "*corporatio*", som betyder at antage en legemlig skikkelse. Med dette menes der at staten er hovedet og interesseorganisationerne fungerer som lemmerne.

Neokorporatisme udspringer af korporatisme, som i mange år var associeret med det fascistiske styre i 1930'ernes Italien (Binderkrantz, Christiansen & Pedersen, 2014. S. 37). Grundet den tætte association med den fascistiske styre, var der en manglede lyst til at arbejde videnskabeligt med den korporatistiske teori. Ydermere er korporatisme opstået som en kritik af pluralisme.

Neokorporatisme gennemsyre ikke et helt statssystem, men kan være med til at forklare, hvorfor et land agerer, som det gør. Der er ingen lande som er fuldkommen neokorporatistiske, samt ingen lande, som ikke har nogle neokorporatistiske traditioner (Wilson, 1990, s. 109). Vi ser, der er et afhængighedsforhold mellem

staten og interesseorganisationerne. Dette skyldes, at der er opstået et magt-afhængighedsforhold mellem de to parter, da ingen kan gennemtvinge deres interesser uden at den anden part indgår i aftalen (Blom-Hansen & Daugbjerg, 1998. S. 12).

I det neokorporatistiske system er der nogle faktorer, som går igen. Den første er, at det neokorporatistiske system oftest bliver set i lande, hvor socialistiske bevægelser har haft stor indflydelse på den demokratiske proces (Wilson, 1990, s. 114).

Der er typisk få centraliserede interesseorganisationer, som repræsenterer store medlemsgruppers interesser. Der diskuteres om staten kan forme disse interesseorganisationer eller om interesseorganisationerne er selvskabt. Staten har nogle muligheder for at ændre på det enkelte interesseorganisations system, da de kan nægte at samarbejde med den enkelte interesseorganisation. Dog gælder dette ikke, hvis interesseorganisationen har monopol på et område (Wilson, 1990, s. 115). Det er dog ikke altid at en interesseorganisation har monopol, da der bliver inviteret mange forskellige organisationer til forhandlinger. Men det skal siges at enkelte interesseorganisationer kan have monopol på et mindre område, og derigennem få monopol i forhandlingerne (Roint, 1998, s. 25).

Ydermere er der en faktor, som lyder på at interesseorganisationernes leder skal være villig til, at gå på kompromis med de pågældende politikere. Dette er vigtigt i det neokorporatistiske system, da disse ofte er små stater og derfor kan de være meget afhængige af udenlandsk handel. Dette betyder at de kompromiser og forhandlinger, der indgås er af økonomisk og politisk karakter. Det er nærmest blevet en selvfølge for politikerne, at gå til - eller blive kontaktet af - interesseorganisationerne, inden en stor ændring foretages eller en lov bliver vedtaget (Wilson, 1990, s. 115-116). En anden faktor er, at der skal være mulighed for at få folkets stemme hørt. Dette kan ske gennem økonomiske organisationer, såsom fagforeninger, eller de valgte politikere. Den sidste faktor udmunder i, at der oftest er en relativ centraliseret stat (Wilson, 1990, s. 117-118).

Et eksempel på en interesseorganisation i et neokorporatistisk system er erhvervsorganisation for landbrug-, fødevarer- og agroindustrien, Landbrug og Fødevarer. De varetager erhvervsmæssige interesser for landmænd og fødevarer virksomheder. Deres administrerende direktør er tidligere minister for fødevarer, landbrug og fiskeri Karen Hækkerup, dette kunne ses som et

neokorporatistisk træk, da der ikke er langt fra den politiske arena til at arbejde i en interesseorganisation. Organisationen står for 24% af den samlede vareeksport fra Danmark, dette er en af faktorerne der gør at Landbrug og Fødevarer er den anden mest magtfulde interesseorganisation i Danmark (Mose & Hegelund, 2013, 14-15). Landbrug og fødevarer er et eksempel på en neokorporatistisk interesseorganisation og måden hvorpå det ses er gennem indflydelse på den politiske arena.

Forskere indenfor neokorporatisme mener, at det neokorporatistiske system klarer sig godt, da de er bedre rustede til at skabe økonomisk vægt, fordi de er godt organiserede. Ydermere fremmer det den teknologiske udvikling, grundet den højere form for organisation og udvikling vi ser i det neokorporatistiske system. En af neokorporatismens vigtigste fordele er, at de forskellige interesser ikke bliver uforenlige, og derfor ikke er med til skaber sociale konflikter i landet (Wilson, 1990, s. 121).

Kritikere af neokorporatismen påpeger, at det positive lys den har fået skyldes at neokorporatismen kom frem i højkonjunkturperioden. Dette ses eksempelvis i starten af 1980'erne, hvor man så en stor økonomisk vækst i USA, som førte til millioner af nye jobs. Alt imens, at man så, at der ingen vækst i jobs var i Vesteuropa (Wilson, 1990, s. 123). En anden kritik af det demokratiske system, omhandler en svækkelse af den demokratiske proces. Professor i politologi Stein Rokkan, argumenterer for, at der er en tendens i neokorporatistiske systemer, til at interesseorganisationer kan få mere politisk indflydelse end de valgte politikere (Wilson, 1990, s. 111).

Vi vil i vores projekt, bruge den neokorporatistiske teori til at analysere det danske lobbysystem. Dette skyldes, at vi ser en høj grad af neokorporatisme i Danmark. Ydermere vil vi undersøge, hvorvidt neokorporatisme har påvirket måden, hvorpå Danmark regulerer lobbyisme.

For at opsummere, er der i neokorporatismen en arena med kun få aktører, staten er ofte relativt stor, dertil bliver neokorporatismen oftest set i lande hvor socialistiske bevægelser har haft stor indflydelse på den politiske arena. De enkelte interesseorganisationer der er i neokorporatismen har adgang til den politiske beslutningsproces, da de bliver inviteret til forhandlingsbordet af staten. De sidder ofte med monopol på hver deres samfundsgruppe. Ydermere opstår der en afhængighed mellem stat og interesseorganisationerne, da staten har brug for dem

for at oprette love, som flest mulige ville blive tilfredse med, da det er interesseorganisationerne, der sidder med en stemme ud til folket og kan sørger for at deres meninger bliver hørt.

2.3 Normer

I det følgende afsnit vil vi komme ind på vores sekundære teori, omhandlende normer, for derved at kunne beskrive og undersøge både formelle og uformelle normer, dog med fokus på uformelle. Vi vil senere hen bruge teorien i analysen, for at lave en vurdering af om der er brug for formelle normer, eller om de uformelle regulerer nok i sig selv.

En norm er et fastslået mønster, som sædvanligvis er udtryk for uskrevne regler, der er indbyggede i vores liv, ofte uden at vi er opmærksomme på det. Normer er udefra kommende, menneskeskabte sædvaner, som kan vise sig som påbud eller forbud (Bratt, 1979, s. 16). Det kan være det, at vi siger hej til hinanden, at vi hilser med højre hånd og mange andre ting som får det sociale samvær til at virke lettere. Alle samfund har hver deres konventioner og vaner som det efterhånden er svært, at finde en begrundelse for, da der ofte er rester tilbage fra tidligere kulturer (Bratt, 1979, s. 19). Vi vil i det næste afsnit komme ind på uformelle normer, og hvordan de kan implementeres i et samfund.

Nancy Bratt argumenterer for, at der er tre forskellige måder, hvorpå normer kan blive udført i et samfund, i hendes bog *Samfund, normer og normdannelse*. Den første af de tre er positive sociale normer, som kommer til udtryk, når alt er godt og efterleves som det skal. For at opfylde denne tilgang skal man yde efter evne og modtage efter behov, man må ikke udnytte andre og man skal være medansvarlig. En måde det kunne ske på er; hvis du gør det her, sker noget positivt. Man vender normerne til noget godt ved at sige, at hvis man opfylder disse normer giver det pote. På denne måde bibeholder man værdierne i det pågældende samfund (Bratt, 1979, s. 120-121).

En anden tilgang er ambivalente normer, hvilket der kan føre til problemer med normerne, og dermed resultere i at de kan miste deres værdi. Et eksempel på denne norm type, kunne være; at hvis du ikke gør det her, sker det her. Hvis man truer med noget, for at få andre til at følge samfundet normer, bliver værdien i normerne ødelagt. At følge normerne bliver en ting man gør, fordi andre siger man skal, og ikke fordi det ligger i ens baghoved, at det er det rigtige at gøre. Man vil altid være i kamp med sig selv om enten, at gøre det man får fortalt og følge normerne, eller lade være og derved bliver efterladt til den konsekvens der bliver truet med. På baggrund af dette vil man konstant være splittet og til sidst ikke være i stand til at interessere sig for andre mennesker eller de normer der måtte være i samfundet (Bratt, 1979, s. 126).

Den sidste tilgang til implementering af normer i et samfund er den negative sociale tilgang, som går ud på at skaffe sig en fordel ved at snyde. Dette vil medføre, at alle værdier i samfundet forsvinder. Det kunne for eksempel være; hvis du gør det her, får du noget godt ud af det på andres betingelser. På denne måde overser man alle normer, og handler kun for ens egen interesse (Bratt, 1979, s. 131). Man vil aldrig finde et samfund, som kun består af én af de tre tilgange. Man vil altid finde en blanding af dem, dog med forskellige mængder.

Bratt stiller spørgsmålstegn ved om den politiske aktivitet kan blive styret af den samfundsstruktur og de normdannelser der er. Hun beskriver, hvorledes det bliver bestemt af, om samfundsstrukturen og normdannelsen ligger i forlængelse af ægte behovstilfredsstillelse eller falsk behovstilfredsstillelse. I de sidstnævnte er tale om enten manipulation eller falsk styring, i og med en herskende klasse forhindre andre borgere i samfundet i at få en nogenlunde behovstilfredsstillelse (Bratt, 1979, s. 79). Behovstilfredsstillelsen kan måles på de ting vi har og oplever i hverdagen. Sulter vi? Har vi taget over hovedet? Selvom vi selv mener, vi er tilfredse, kan der dog argumenteres for, at det ikke er ægte behovstilfredsstillelse, da vi måske ikke sulter, men den mad vi indtager, kan stadig være sundhedsfarlig. Vi har taget over hovedet, men måske er det til overpriser eller under kummerlige forhold. Dermed kan det konkluderes, at ingen samfund lever i et normsystem i kun forlængelse af ægte behovstilfredsstillelse, da der altid vil være noget som ikke er godt nok (Bratt, 197, s. 80).

I dette projekt vil vi bruge Bratts teorier til at kigge på de ti lobbydyder og til at få en bedre forståelse for, hvordan uformelle reguleringer bliver til, samt hvordan de påvirker lobbyisterne. Udover Bratts teorier, vil vi kigge på Habermas' syn på normer, hvor vi vil komme ind på hans teori om universaliseringsgrundsætning. Denne teori omhandler hvordan at en norm ikke behøver at indflyde alle i samfundet. Med dette menes at nogle normer kun påvirker specifikke grupperinger, dette kan eksempelvis være socialklasser, arbejdspladser, forskellige institutioner (Andersen, 2013, s. 397), eller i vores tilfælde de lobbyister som bliver påvirket af de 10 lobbydyder.

For at afrunde skal det nævnes, at vi ikke kun, kommer til at snakke om uformelle normer som hele det ovenstående afsnit, har handlet om, men også formelle normer i form af love. Dette vil vi især komme ind på i analysen.

2.4 Forventninger

Vi vil i dette forventningsafsnit komme ind på hvilke forventninger vi har til resultaterne af analysen, ved brugen af vores teorier pluralisme, neopluralisme, neokorporatisme og normer. Vi laver et forventnings afsnit, for at redegøre for vores hypoteser for de anvendte teorier.

Vi forventer at se en pluralistisk tilgang i USA, da vi har en hypotese om at USA er et liberalistisk land, og den pluralistiske teori bygger på de liberale grundtanker. Vi har en hypotese, hvor vi forventer at se strammere regulering i det pluralistiske USA, grundet mange aktører i en neutral politisk arena. I den pluralistiske teori er der åbne rammer, hvor staten fungerer som dommer for den åbne arena. Dette medfører, at vi har en hypotese om, at der er nogle former for reguleringer af lobbysystemet, som kan være resultat af, at man prøver at holde arenaen åben og lige for alle.

Derudover har vi en forventning, om at der i USA har været en udvikling hen imod neopluralismen. Dette skyldes en hypotese om, at USA er begyndt at have større og færre aktører i den politiske beslutningsproces.

Vi forventer at se en neokorporatistisk tilgang i Danmark, da vi har en hypotese om, at Danmark har en centraliseret stat. Endvidere at Danmark er en lille nation, samt er et socialistisk land, hvilket er nogle af de tendenser man ofte ser i et neokorporatistisk system. Vi har en forventning om ikke at se en stram regulering af lobbyarbejde i Danmark, grundet de få aktører og da vi har en hypotese om at Danmark er inspireret af neokorporatisme. Det medfører at staten inviterer til forhandlinger, og derigennem kan styre den politiske beslutningsproces. Dog forventer vi at se en del uformelle reguleringer, hvilket skyldtes vores hypotese om at der i Danmark er en del normbaseret regulering, såsom stærke tillidhedsforhold mellem lobbysiter og politikerne, samt deres embedsmænd. Vi har en forventning om at det amerikanske lobbysystem ikke er reguleret i så høj grad af normer, det begrundes ud fra vores en hypotese om at USA har en strammere lovgivning i forhold til regulering. Dertil tror vi, at USA i højere grad, lader sig styre af de formelle reguleringer, fremfor de normbaseret uformelle reguleringer.

3.0 Metode

Vi vil i dette afsnit beskrive, hvilke overvejelser vi har haft i forbindelse med valg af metode og empiri. Vi vil diskutere fordele og ulemper ved valgte og fravalgte metoder, samt hvordan disse metoder forskelligt kan belyse problemstillingen. Udover dette vil vi komme ind på operationalisering og projektets videnskabsteoretiske vinkler og udfordringer.

3.1 Projektdesign

Vi vil i dette afsnit beskrive, hvordan vores projekt er bygget op og struktureret. Vi vil gennemgå, hvorfor vi har de forskellige afsnit og hvad de betyder for vores projekt. Vi vil med hjælp af projektdesign, fremvise hvordan vi har valgt at opbygge dette projekt for at skabe et bedre overblik.

Vi startede ud i vores afsnit 1.0, med at forklare i vores problemfelt, hvorfor vi havde valgt det pågældende problem og hvorfor vi gerne ville undersøge det nærmere. Dette førte os til vores problemformulering samt tre arbejdsspørgsmål, som vi gennem rapporten vil forsøge at svare på. Problemfeltet viser også vores motivation for dette projekt, samt hvorfor det er en relevant problemstilling. Vi runder af med en begrebsafklaring, for at mindske forvirring om de begreber vi gør brug af.

Dette leder os ind i vores afsnit 2.0, hvor vi præsenterer vores valg af teorier. Vi gør brug af to hovedteorier, som er pluralisme og neokorporatisme. Under pluralisme vil vi også kort komme ind på neopluralisme. Dertil har vi en sekundær teori som er teorien om de uformelle normer i et samfund, hvori vi kort berører formelle normer. Alt dette leder os videre til et forventnings afsnit, hvor vi forklarer hvad vi vil bruge de forskellige teorier til, og hvad vi forventer at få ud af rapporten.

I afsnit 3.0 kommer vi ind på de metoder, som vi mente kunne hjælpe os til at besvarer projektet bedst muligt. Her vil vi komme ind på vores valg af videnskabsteori, hvilket hjælper os til at forstå den viden vi opnår, samt vælge en retning for vores problemformulering. Ydermere vil vi beskrive vores valg af metode, som udmunder i et afsnit om dokumentanalyse og sekundær data, hvilket fører os

videre til vores valgte analysestrategi. I vores afsnit om analysestrategi vil vi uddybe, hvilke cases vi har valgt, samt hvilken periode vi vil bestræbe os på at bruge empiri fra. For at runde metodeafsnittet af vil vi kort komme ind på operationalisering samt et afsnit om den valgte empiri som skal bruges til analysen. Ydermere vil vi i dette afsnit være kritiske overfor den valgte empiri.

Alt dette leder os videre til afsnit 4.0 som omhandler vores analyse. Vi vil i dette afsnit bruge de tidligere valgte teorier og metodevalg, til at analysere på de to cases vi har valgt. Vi vil opdele analysen op således at vi første analysere den ene case, derefter den anden og til sidst vil vi lave et vurderingsafsnit, hvori vi komme ind på en sammenligning af de to cases, samt bestræbe os på at svare på vores arbejdsspørgsmål.

For at afrunde projektet vil vi i afsnit 5.0 komme ind på vores konklusion. Her vil vi slutte af med at argumentere for, hvordan vores teorier metode har spillet sammen og hjulpet os til at lave vores analyse, i forhold til vores udvalgte cases.

3.2 Videnskabsteori

I følgende afsnit vil vi afdække, hvilke videnskabsteoretiske retning vores projekt har og hvorledes den har påvirket projektet. Vi har en kritiske rationalistisk videnskabsteoretisk retning og vi vil derfor lægge ud med at belyse hvad kritisk rationalisme indebærer. Efter en gennemgang af kritisk rationalismes grundtræk, vil vi lave en beskrivelse af, hvorledes vores projekts stemmer overens med kritisk rationalismes ontologi og epistemologi. Efterfølgende vil vi beskrive kritisk rationalismes verdens anskuelse og belyse hvorledes dette har indflydelse på vores projekt. Til sidst i dette afsnit kommer der en kritik af vores videnskabsteoretiske valg og de udfordringer der opstod i projektet.

Kritisk rationalisme bygger på Karl Poppers kritik af positivismens tilgang til at undersøge samfundsvidenskabelige fænomener. Videnskabsteorien argumenterer for, at det ikke er muligt, at observere universelle teorier, da disse ikke kan bekræftes. Man skal i stedet for dette, teste hypoteser der er bygget på deduktive

metoder, samt det han kalder *falsifikationsprincippet*, som omhandler kritisk test af hypoteser, med formålet at be- eller afkræfte dem. Ydermere er der tale om en *falsificerbarhed*, som er en slags kritik for videnskabelighed, som vurderer teoriernes videnskabelige status, og om hvorvidt denne kan testes (Gilje, 2012, s. 51).

Kritisk rationalismes filosofiske retning, er formet af villigheden til, at lytte til kritiske argumenter og derigennem lære af disse erfaringer. Dette skulle føre til en fælles erkendelse, så man derigennem kan komme tættere på sandheden. Det er ifølge kritisk rationalisme vigtigt at erkende ens fejlbarhed, som også kaldes for *fallibilisme*. Det skyldes antagelsen om at alle kan tage fejl, og derfor er det vigtigt at være åben overfor kritik og modargumenter, for det er igennem denne kritik at man kan eliminere fejlslutninger (Gilje, 2012, s. 52).

Ud fra Poppers teoretiske tilgang ses en ontologisk realisme. Denne ontologiske realisme indebærer, at der ses både en sandhed og en virkelighed uanfægtet af individets erkendelse af den (Gilje, 2012, s. 42). Epistemologien i kritisk rationalisme bygger på opgivelsen af at finde denne sandhed. Derimod forsøger man gennem falsifikationsprincippet at teste hypoteser for at finde den mest sandsynlige hypotese, som kan forsøge at forklare virkeligheden. Ud fra netop falsifikationsprincippet har vi i dette projekt været opmærksomme på hvordan, det vi undersøger og kommer frem til aldrig kan være den komplette sandhed, men kun et bud på en hypotese om, hvordan verden kunne se ud.

Den kritisk rationalistiske har en ontologisk realisme og dette kommer til udtryk i projektet gennem en tro på, at både sandheder og virkeligheden findes. Særligt gennem vores teoretiske aspekt i opgaven, viser vi hvorledes vores udgangspunkt, er at der findes samfund og at vi kan belyse disse samfund gennem vores valgte teorier. Gennem hele projektet ses der en antagelse om at sandheder, som for eksempel at samfundene vi studerer, findes og vi forsøger gennem vores teori, at belyse dem så korrekt som muligt. På samme måde som kritisk rationalismens ontologi, lægger projektet sig også op af den kritisk rationalistiske epistemologi. Dette ses gennem vores hypotese, som vi forsøger at teste gennem vores undersøgelser af teori og empiri.

Den kritiske rationalisme har en mekanicistisk verdensanskuelse, hvilket betyder at verden betragtes som en maskine, hvor der er en række mekanismer i, som har hver

sin funktion. De fænomener, der er i verden, kan beskrives som mekanisk virkende maskiner. Formålet med denne beskrivelse er, at få øjnene op for, at al fakta, samt hændelser og objekter er en integreret del af et enkelt system. For at forstå helheden af dette system, bruges der hypotetiske modeller, der kan forudsige og forklare adfærden. Fænomener og hændelser er et resultat af omkringliggende mekanismer, hvilket gør at adfærden kan forudsiges ud fra omstændighederne (Sonne-Ragans, 2012, s. 122).

I vores projekt, hvor vi undersøger reguleringer af lobbyisme, vil det betyde, at en regulering ændrer samtlige samfundsforhold, da det medfører en kædereaktion. Derfor er det vigtigt, at få en bred viden, så man kan komme med et bud på, hvordan den givne regulering man indfører potentielt kunne ændre samfundet.

Dertil vil vi kigge på, hvordan mekanismer i et samfund kan implementeres fra et land til en et andet og kigge på, hvilke forskellige mekanismer der er underlagt i Danmark og USA.

Vi har i projektet valgt følgende tilgang til videnskabsteori på. Først valgte vi at starte projektet med en interesse for lobbyisme og regulering på dette område i både Danmark og i USA. Efter at have arbejdet med vores problemstilling og derigennem fundet teorier og analyseret vores valgte empiri, har vi efterfølgende diskuteret hvilken videnskabsteoretiske retning vi ser projektet ligge indenfor. Ved at opbygge vore projekt på denne måde har vi ikke fra starten haft en klar linje for hvilken videnskabsteoretisk retning vi skulle følge. Dog har vi efterfølgende set på vores egen videnskabsteoretiske standpunkt og set en kritisk rationalistisk tendens. Ud fra dette har vi vurderet vores opgave for, at placere vores hypotese i et videnskabeligt spectrum, som forhåbentlig gør, at vi kan komme med en vurdering på, hvordan vores givne reguleringer kan påvirke adfærden i et givent system. Vores helt store problem med dette var, at sammenligne Danmark med USA, da mange mekanismer er forskellige fra land til land og derfor vil en regulering i et land ikke påvirke adfærden i et andet land på samme måde, så derfor er det bedste vi kan gøre er, at komme med et bud.

Vores opgave lægger sig op, af teoretisk erkendelsesinteresse, da vi ønsker at sammenligne to forskellige teorier.

Vi er opmærksomme på at vores valg af kritisk rationalisme, ikke kan dække et vurderings spørgsmål, som vores problemfelt delvist er. Grunden til at vi ser et problem i forhold til dette vurderings spørgsmål er, at vi ifølge kritisk realisme søger mod at undersøge virkeligheden, for derigennem at komme frem til den mest sandsynlige hypotese. Dermed er en vurdering af hvorvidt reguleringer skal indføres i Danmark ikke relevant inden for denne videnskabsteoretiske retning. Projektet er stadig kritisk rationalistisk, da vi har arbejdet vores teorier er i overensstemmelse med den ontologisk og epistemologiske vinkel fra den videnskabsteoretiske retning. Vi ser disse to samfund og deres systemer og ønsker ud fra denne virkelighed at finde frem til hvordan reguleringer kan forbedre et samfund, med inspiration fra et land med et andet system.

3.3 Valg af metode

Der vil i følgende afsnit blive beskrevet vores valg af metoder og grundlag for valget af disse. Først vil vi belyse, hvorledes dokumentanalyse kan hjælpe os til forstå vores empiri og teorier og derigennem bruge det til at vurdere, hvordan Danmark og USA regulerer lobbyisme, samt hvilke fordele og ulemper landenes lobbysystemer hver især har. Dernæst ønsker vi, at benytte den sekundære data til, at kunne få en dybere indsigt i noget, som vi ikke selv ville have mulighed for, eller tid til at undersøge.

Sidst i afsnittet beskrive vores metodiske overvejelser og hvilke metoder vi løbende valgte at fravælge, samt hvorledes vores videnskabsteoretiske retning har påvirket vores brug af metoder.

3.3.1 Dokumentanalyse

Vi har valgt dokumentanalyse som primær metode til at indsamle og analysere data. Vi vil i dette afsnit argumentere for, hvorfor vi har valgt dokumentanalyse og hvad vi kan bruge denne metode til. Dokumentanalyse hjælper os til at finde brugbar empiri, som vi derefter kan bruge til at udforme vores teori, metode og analyse. Derigennem kan vi besvare vores problemformulering. Vi vil afrunde med en kritik af dokumentanalyse, hvori vi forklarer hvilke problemer, der er opstået i brugen af denne.

De dokumenter vi hovedsageligt arbejder med, er bøger, artikler og love. Formålet med netop at vælge disse, samt formålet med at analysere dokumenter, er at give os en så præcis beskrivelse af virkeligheden som mulig (Triantafillou, 2016, s. 129).

Vi vil gennem analysen af dokumenterne lægge vægt på kildekritik, i forhold til om dokumenterne afspejler den virkelighed, der er, eller en manipuleret udgave af den. Under kildekritikken er der begreber som autenticitet, troværdighed, repræsentativitet og betydning. Autencitet vil sige at man vurderer hvilken afsender, der har udgivet dokumentet. Dertil skal man også lægge vægt på, om disse dokumenter kan være redigeret og undersøge om afsender er den som de udgiver sig for at være, eller om dokumentet er blevet ændret. Troværdighed omhandler, hvorvidt dokumenter er skrevet for at fremhæve noget bestemt og om forfatter derfor har skrevet fra en vinkel, som ikke belyser alle sider af sagen. Det kan også ske, at forfatteren er så farvet af begivenhederne eller den sociale kontekst, at de uden intention, skriver et dokument, som ikke beskriver den aktuelle virkelighed. Repræsentativitet er med til at vise om dokumenter, er repræsentative for den periode man arbejder i. Det kan være svært at finde dokumenter nok om et givent emne, eller dokumenter som ikke alle kommer fra det samme udgivere eller forfattere. Dertil kommer *betydning* som det sidste begreb. Betydning omhandler om man forstår det samme ved ord eller begreber som forfatter gør. Hvis forfatteren har levet i en andet århundrede, har en anden uddannelse eller en anden etnicitet, kan der være forskel på hvad man forstår ved begreber eller ord (Triantafillou, 2016, s 128-129).

Vi vil igennem udarbejdelsen af vores analyse og brugen af de dokumenter vi finder, have kildekritikken i baghovedet, og tænke over hvilke dokumenter vi bruger, hvor de kommer fra, og hvorvidt de er troværdige. Dette vil vi også snakke mere om i afsnit 3.6 Empiri.

En ulempe ved dokumentanalyse er, at det kan være svært at lave en gennemførlig kildekritik af ens dokumenter, da det ikke altid er nemt at finde ud af hvad forfatters intentioner med dokumentet var, hvilken politisk overbevisning de havde, og om de var farvet af en eller flere grunde, og derfor ikke belyste alle sider af den pågældende sag. Ydermere kan man ikke opbygge ny viden med dokumentanalyse, som man kan hvis man for eksempel går ud og laver spørgeskemaer eller interviews. Man er tvunget til at bruge viden som allerede er skrevet ned og fortolket af forfatteren.

3.3.2 Sekundær data

Som sekundær metode, til at indsamle empiri, har vi valgt sekundær data. Grunden til at vi har, valgt dette er, fordi sekundær data kan give os en mulighed for, at anskaffe store datamængder, som vi ikke selv ville have tid og mulighed for at finde frem til. Dette er et behov for os, da vi både vil kigge på USA og Danmark og ikke har haft mulighed for at anskaffe al data selv. Ydermere vil vi i dette afsnit vil vi komme ind på nogle af de fordele og ulemper, der er ved sekundære data som metode og hvordan vi vil bruge metoden i dette projekt.

Nogle af fordelene ved at benytte sekundære data er:

Besparelse i tid og penge: Det kan være et stort stykke arbejde at udarbejde spørgsmål til for eksempel en spørgeskemaundersøgelse. Derudover kan det være et tidskrævende arbejde, at indhente data fra en tilstrækkelig stor gruppe til at ens data kan betragtes som valid, hvis man undersøger nogle bestemte grupper kan det være tæt på umuligt, hvis de personer der prøver at indhente dataen, ikke har de rigtige forbindelser.

Høj kvalitet: En anden essentiel fordel ved brugen af sekundære data er, at kvaliteten ofte er høj. Dette kræver selvfølgelig at dataen kommer fra en pålidelig

kilde, men hvis det er tilfældet og dataen er udarbejdet af professionelle, der arbejder med at indsamle den type data, så giver det en kvalitet der vil være næsten uopnåelig, i løbet af den tidsramme man har når man skriver et projekt. Derudover vil sekundære data ofte have sikret en højere grad af repræsentativitet, da de i disse dataindsamlinger benytter formelle og korrekte procedurer for udvælgelsen af respondenter. De vil også ofte have en højere svarprocent, da undersøgelserne oftest vil være udsendt af en kompetent og specialiseret organisation.

Tidsstudier: Sekundære data giver mulighed for at lave tidsserieanalyser, hvor man undersøger udviklingen over tid. Dette er muligt da mange af de store analyse virksomheder udfører de samme undersøgelser med regelmæssige intervaller, så det er muligt at sammenligne resultaterne.

Komparative analyser, der går på tværs af kulturelle kontekster: Hvis man tager data fra store internationale spørgeskemaundersøgelser, som dem udført af European Social Survey, så giver det en mulighed for at sammenligne ensartet data på tværs af geografiske og kulturelle forskelle (Ejrnæs, 2016, s. 206).

Der er ikke nogen direkte ulemper ved brugen af sekundære data, der er dog en del overvejelser man skal tage med i sin betragtning når man anvender sekundære data og nogle af disse overvejelser kan godt blive anset som ulemper. En vigtig overvejelse, når man anvender sekundære data, er om det data, man benytter sig af, er af ordentlig kvalitet. Dette kan for eksempel være ved, at sikre sig, at dataen er indsamlet af en pålidelig kilde. Derudover er det vigtigt, at det data man benytter sig af er det data, der tilnærmelsesvis bedst måler det undersøgelsesspørgsmål, man selv ønsker besvaret. En anden overvejelse der er vigtig at foretage sig, er om spørgsmålene, er stillet ordentligt så de, ikke er tvetydige og om besvarelserne er repræsentative for den givne gruppe. Til sidst er det vigtigt, at de sekundære data man benytter er sammenlignelige, med det man ønsker besvaret (Ejrnæs, 2016, s. 206-207).

Den sekundære data som vi hovedsageligt benytter os af, i dette projekt er en spørgeskemaundersøgelse udført af Advice, som er en analyse virksomhed, undersøgelsen hedder *Analyse af lobbyisme i Danmark*. Ifølge Advice er denne undersøgelse den største der er foretaget angående lobbyisme i Danmark frem til udgivelsesåret (Advice, 2012, s. 2).

Der findes to hovedtyper, man kan benytte af sekundært data og det er survey- og registerdata. Registerdata er, når der bliver indsamlet en stor mængde data fra en stor gruppe, som man kan bruge til, at lave nogle overordnede statistikker for den gruppe. Surveydata, som vores sekundær data er, er hvor at en given gruppe svarer på et spørgeskema, som kan give et indblik i, hvordan gruppen har det med en specifik ting (Ejrnæs, 2016, s. 214-215), i dette tilfælde er det om hvordan politikere forholder sig til, og samarbejder med lobbyister.

Derudover er der tre andre måder man kan inddele sekundærdata i, dette værende Paneldata, Tidsserier og Tværsnitsdata. Paneldata er, hvor man foretager sig målinger på samme enheder i stikprøven og dermed gør det muligt at forstå sammenhængen mellem forskellige faktorer, det kunne for eksempel være hvilke faktorer, der spiller ind på om unge bliver kriminelle. Tidsserier er, hvor man foretager flere tværsnitsmålinger over tid og på baggrund af dette gøre det muligt at se en udvikling inden for det givne område over tid. Tværsnitsdata er, hvor man tager en enkelt tværstningsmåling og ud fra denne analyserer, hvordan det forholder sig med det emne på det givne tidspunkt, ulemper kan være at alle variable bliver foretaget på et tidspunkt, hvilke gør det vanskeligt at fastslå om der er en statistisk sammenhæng mellem flere variable (Ejrnæs, 2016, s. 207-2011). Vores sekundære data er tværsnitsdata.

Ud fra ovenstående fordele og ulemper, mener vi at vores sekundære data, kan være med til at få en klarere forståelse af, hvordan politikere arbejder sammen med lobbyister, samt hvordan, de mener, lobbyister påvirker den politiske process og deres holdning til at lave et register over politikeres samtaler med lobbyister. Vi mener at den survey, Advice har lavet, er pålidelig og på trods af at det er tværsnitsdata, så er undersøgelsen lavet inden for vores case-periode og giver et retvisende billede af det vi selv ville undersøge, hvis vi havde haft tid og mulighed for at lave en lignende survey. På baggrund af førnævnte, ser vi at Advices survey passer direkte ind i vores projektdesign. Det er selvfølgelig en ulempe at surveyen er tværsnitsdata, da det ikke giver os samme mulighed for at analysere om politikernes holdninger til lobbyister har ændret sig over tid, som hvis det havde været en tidsserie. Dog vil denne sekundære data, kunne hjælpe os til, at forholde os til om politikerne mener, at der er behov for reguleringer af lobbyisme i Danmark.

3.3.3 Metodiske overvejelser

I dette afsnit vil vi komme ind på de andre overvejelser vi har haft, udover dokumentanalyse og sekundær data. Ydermere vil vi komme ind på, de fordele og ulemper der kunne være opstået, hvis vi havde valgt andre metoder.

Vi startede projektet med, at ville have fokus på lobbyistens arbejde i Danmark og derfor tænkte vi det var oplagt, at have et ekspertinterview med i projektet. Fordelen ved et ekspertinterview er, at vi får en *eksperts* tanker på lige præcis det emne vi undersøger (Poulsen, 2016, s. 92). Ulempen kan være, at det er tidskrævende og det kan være svært, at stille spørgsmålene således at man får relevante svar og ikke interviewpersonens egne holdninger. Derudover kan det være svært at få de relevante pointer ud af et interview (Poulsen, 2016, s. 91). Vi kunne godt have valgt at bruge et interview, men vores tilgang til projektet ændrede sig, så vi fravalgte det, da vi frygtede at vi ikke kunne skaffe de objektive informationer, som vi søgte og at interviewpersonens subjektive holdning ville spille en for stor rolle.

En anden mulighed vi havde overvejet, var at lave et spørgeskema. Det kunne enten være et spørgeskema målrettet til politikere, om deres holdninger omkring reguleringer af lobbyisme, eller et spørgeskema målrettet borgerne vedrørende deres holdninger til lobbyisme i Danmark. En af fordelene kunne være, at vi kunne samle primær data ind på et område, hvor der ikke nødvendigvis er data i forvejen, eller for den givne tidsperiode man arbejder med. En anden fordel er at et spørgeskema oftest har en højere grad af repræsentativitet. (Møller, 2016, s.190) Ulemperne ved et spørgeskema er at det kan være virkelig tidskrævende at udarbejde et spørgeskema, det kan være svært at stille de rigtige spørgsmål, det er en ufleksibel undersøgelsesmetode og at kan være svært, at få det ud til en stor nok mængde mennesker, til at der er repræsentativt (Møller, 2016, s. 191).

Gennem vores videnskabsteoretiske retning, kritisk rationalisme, kan vi bruge dokumentanalysen til at falsificere hypoteser. Det vi gør er, at vi kigger på dokumenter, som hver især bygger på en hypotese om, hvordan systemerne er. Det bruger vi for at finde den bedst mulige hypotese; omhandlende hvordan reguleringer påvirker adfærden i lobbyist-systemerne. Ligeledes skal afsnittet omhandlende sekunder data, hjælpe os til at finde de bedste hypoteser gennem

falsifikationsprincippet. Måden hvorpå sekundær data kan bidrage til dette er gennem en bred viden, vi kan tilegne os på en effektiv måde.

3.4 Analysestrategi

Vi vil i dette afsnit komme ind på, hvilke valg vi har taget med hensyn til vores analysestrategi. Dette vil omhandle de tanker, vi har haft omkring, hvorledes vores analyse skal tilrettelægges. Vi vil komme ind på, hvilke elementer der er i analysestrategien, hvilke hovedteorier vi vil bruge og hvordan disse defineres, samt hvilke forskningsstrategier vi har benyttet os af.

Vi vil i vores projekt starte ud med en deskriptiv undersøgelse, da vi ønsker at beskrive lobbyisme, dens reguleringer eller mangler på disse. Dernæst vil vi lave et forklarende studie, hvor vi kommer ind på hvorfor lobbyismen har reguleringer i USA, mens der ingen reguleringer er i Danmark (Jensen & Kvist, 2016, s. 48). Dette ønsker vi at belyse i vores analyse. Vi vil beskrive vores proces fra problemformulering til færdig analyse, hvor vi først kommer ind på vores problemformulering samt tilhørende arbejdsspørgsmål. Vi vil herefter komme ind på hvilke teorier vi har valgt sammen med de nøglebegreber der måtte være. Til sidst vil vi komme ind på vores forskningsstrategi samt valget af cases.

Problemstillingen for dette projekt er: *Hvad er forskellen på måderne Danmark og USA regulerer lobbyisme og hvad taler for og imod USA inspirerede reguleringer i Danmark?*

Vi har udarbejdet denne formulering, da vi finder lobbyisme som en aktuelt samfundsdiskussion, og derfor gerne vil undersøge om, der er behov for reguleringer i Danmark. Dette vil vi gøre ved at undersøge et land, som har reguleringer, nemlig USA. Vi har opstillet og arbejder ud fra følgende arbejdsspørgsmål:

1. Hvilke politiske teorier kan blive brugt til at beskrive statssystemerne i USA og Danmark?

2. Hvordan kan de politiske teorier i henholdsvis USA og Danmark forklarer brugen af reguleringer i forhold til lobbyisme?
3. Hvorledes kan der argumenteres for, en implementering af amerikanske reguleringer af lobbyisme i Danmark?

Ved at svare på første arbejdsspørgsmål forventer vi, at kunne finde nogle teorier, der kan hjælpe os med at forstå statssystemerne i USA og Danmark, som senere kan bidrage til, en forståelse af hvorfor der er, eller ikke er reguleringer i de ovennævnte lande.

Andet arbejdsspørgsmål hjælper os med at strukturere vores analyse, samt bidrager til at få forståelse for, hvordan teorierne bliver anvendt i praksis.

Det tredje arbejdsspørgsmål vil vi bruge til at starte en diskussion om, hvorvidt man kan implementere nogle af de reguleringer, der måtte findes i USA, til Danmark.

Vi har valgt teorierne ud fra, at de skal passe til de statssystemer, der er i USA og Danmark, og med formålet at teste hvordan de forholder sig til reguleringerne i de to lande, både formelt og uformelt. Vi valgte derfor en teori om normer til de uformelle reguleringer, pluralisme som teorien til USA og neokorporatisme til Danmark, da vi mente det var disse som passede bedst, og kunne bidrage til, at forklarer hvorfor der er formelle reguleringer i USA, men kun uformelle reguleringer i Danmark. Vi ønsker at teste teorierne, og igennem dem opstille hypoteser om, hvorvidt man kunne implementere reguleringerne i Danmark. På baggrund af dette kan man argumentere for, at vi benytter teorierne deduktivt (Jensen & Kvist, 2016, s. 41-42).

Lobbyisme er et nøgleord i dette projekt, vi har derfor valgt at lave en begrebsafklaring af det. Det har vi valgt da det er vigtigt at skabe en klar betydning af begreber der kan forstås på forskellige måder, dette gøres for at undgå tvivl omkring ordets betydning igennem projektet (Jensen & Kvist, 2016, s. 43).

Forskningsstrategien for dette projekt er primært kvalitativ, da vi bruger dokumentanalyse til at undersøge vores to cases. Fordelen ved kvalitativ metode er at man får en masse aspekter ud fra et mindre antal cases. Ulempen kan være at det ikke bliver repræsenterer en bred vifte af meninger, som der ville have blevet ved kvantitativ metode (Jensen & Kvist, 2016, s. 45).

Vi benytter os af denne analysestrategi for at skabe et overblik over, hvordan vi kan analysere os frem til den mest sandsynlige hypotese, som er den der kommer tættest på virkeligheden.

3.3.1 Case-valg

I dette afsnit vil vi beskrive de overvejelser, vi har haft i forbindelse med valg af case. Vi vil kigge på de fordele og ulemper, der kunne have været, hvis vi havde valgt andre cases, samt de udfordringer, der er ved vores casevalg.

I starten af projektet var vi besluttet på, at skrive om dansk lobbyisme, da vi synes det var et ikke så oplyst emne og det var bemærkelsesværdigt, at der så få reguleringer i forhold til andre lande. Vi har haft mange forskellige overvejelser om, hvordan vi skulle arbejde med de danske reguleringer. I starten tænkte vi kun at skrive om Danmark og om lobbyistvirksomhederne i Danmark og vurdere deres ageren i forhold til systemet. Dette kom vi væk fra, da vi ikke mente det ville kunne give et fyldestgørende svar, på om der er behov for ændringer af lobbyist reguleringer. Dog så vi nogle fordele ved, at beskæftige os kun med Danmark, som case, blandt andet ville det give et mere jordnært perspektiv, da vi kunne gå mere i dybden med de konkrete reguleringer.

Vi besluttede, at vi gerne ville have et bredere udgangspunkt og dette kunne vi opnå ved, at lave en komparativ analyse.

En af de overvejelser vi har haft, da vi skulle vælge vores case var om vi skulle sammenligne Danmark med et land, der ligner Danmark styringsmæssigt. Dette kunne for eksempel være et af de skandinaviske lande, der samtidig har flere reguleringer af lobbyisme end Danmark. Dette udgangspunkt ville give os to let sammenlignelige lande, hvilket ville gøre det let at kunne vurdere hvordan reguleringerne ville fungere i Danmark. Ulemperne kunne være, at de skandinaviske lande heller ikke har så mange reguleringer af lobbyisme og derfor begrænser det mulighederne for at udforske fordelene og ulemperne ved indførsel af flere reguleringer i Danmark.

Vi overvejede også, at lave en komparativ analyse mellem Danmark og EU og kigge på, hvordan de håndterer reguleringer af lobbyisme forskelligt. Fordelen ved dette ville være, at EU har en del reguleringer for, hvordan lobbyisme må udføres i sammenhæng med beslutningstager i Bruxelles. Ulempen ville være, at EU ikke er en land og derfor vil der være nogle områder, hvor det ville være svært, at sammenligne med Danmark.

Ud fra ovenstående overvejelser besluttede vi os for, at lave en komparativ analyse mellem Danmark og USA. I vores case vil vi fokusere på, det danske lobbysystem og den neokorporatistiske teori. Vi har valgt denne kobling, da vi i høj grad betragter det danske system som neokorporatistisk. Vi betragter det amerikanske system markant anderledes i forhold til lovgivningen vedrørende lobbyisme og vi ser de to tilsammen som *forskellige cases* (Jensen & Kvist, 2016, s. 49). Vi har valgt, at analysere denne form for case for bedst muligt, at kunne finde fordele og ulemper ved de to systemer. De to cases er begge *typiske cases*, da vi ønsker at bruge casen til, at bekræfte sammenhængen mellem vores teori og vores cases.

Vores cases er en *effect-of-causes* (Jensen & Kvist, 2016, s. 47), da vi ønsker at belyse hvilken effekt regulering af lobbyisme i Danmark og USA har haft. Efter vi havde besluttet, at vi ville skrive om reguleringer af lobbyisme, valgte vi to konkurrerende lande i den forstand, at de havde forskellige love om reguleringer, nemlig USA og Danmark. Hvor USA har reguleringer, mens Danmark ingen har. Vi ønsker at finde frem til hvad reguleringerne har haft af betydning for USA, og om disse reguleringer ville kunne blive implementeret i Danmark.

Der vil altid være fordele og ulemper ved en case. De ulemper vi ser med vores case kunne være, at Danmark og USA er meget forskellige lande, hvilket kan skabe nogle problematikker når man sammenligner de to lande. Endnu en af ulemperne, der kunne være er, at definitionen af lobbyisme er forskellige. For at imødekomme denne eventuelle problematik har vi valgt, at begrebsafklare lobbyisme, så vi undgår misforståelser angående begrebet. De fordele der er ved dette case-valg er blandt andet at det er forskellige cases, hvilke gør vi nemt får klargjort forskellene mellem de to lande og dermed bliver reguleringerne lettere at arbejde med. En anden fordel er, at der i USA er mange reguleringer af lobbyisme - dette bygger videre på at det er forskellige cases, da der i Danmark er meget få reguleringer. Dette gør det muligt,

at kigge på forskellige typer af reguleringer og dermed vurdere fordele og ulemper ved flere reguleringer og hvilke der passer ind i Danmark.

Vi vil ydermere beskrive, hvilken tidsperiode vi søger information og arbejder inden for. Dette er essentielt for, at kunne vurdere hvad, der er brugbare kilder, så vi ikke sammenligner to tidsperioder, der ikke kan holdes op mod hinanden.

I dette projekt vil vi arbejde med empiri fra nyere tid, da vi ønsker at give et indblik i, hvordan systemerne er opbygget nu, samt hvordan de muligvis kan ændres fremover. Derfor vil vi forsøge, at holde nyhedsartikler og lignende indenfor de sidste 15 år. Dog er en stor del af den teori og empiri vi bruger fra 1990'erne, samtidig med at vores pluralisme og norm begreb også er ældre begreber. Vi er opmærksomme på, at der kan være nogle faldgrupper ved at bruge materiale fra to forskellige perioder, dette prøver vi at imødekomme ved, at være opmærksomme på at de er ældre teorier og uddrage de dele af teorierne, der kan overføres til nyere tid. Dette prøver vi at imødekomme ved at lave et afsnit, hvor vi afklare hvilke forventninger vi har til, hvordan teorierne passer ind i nyere tid.

3.5 Operationalisering

Formålet med en operationalisering er, at gøre ens teori operationel, så den kan bruges metodisk. Meningen med dette er at gøre problemstillingen målbar og belyselig. Dette er essentielt, da meget teori ikke kan benyttes direkte til problemformuleringer, da de ofte er skrevet i en anden sammenhæng, end den man ønsker at undersøge. Måden man operationalisere ens teorier er ved først, at konkretisere hensigten af ens projekt og derefter fastlægge den overordnede betydning og sammenhæng af ens teorier. Derefter handler det om at nedbryde de teoretiske begreber til de centrale aspekter for det givne projekt og beskrive hvordan disse teorier dermed kan bruges til at belyse ens problemstilling (Harboe, 2005, s. 57). Måden vi i dette projekt vil operationalisere vores teori til vores problemstilling, er ved først at gennemgå det overordnede formål med projektet i problemformuleringen. Herefter vil vi beskrive de generelle forståelser af pluralisme, neokorporatisme og normer i teoriafsnittet, lave en definition af, hvordan vi vil bruge

teorierne i dette projekt og til sidst beskrive, hvordan disse generelle forståelser kan bruges til at belyse vores problemstilling.

3.6 Empiri

I dette afsnit vil vi beskrive den empiri, vi har benyttet os af, til at opbygge dette projekt. Ydermere vil vi komme ind på vores kildekritiske refleksioner af kilderne, med primært fokus på Lobbyistens Lommebog og Mads Christian Esbersen. Vi har udarbejdet dette afsnit for at sørge for, at vores empiri i opgaven er velovervejet, samt at vi er kildekritiske overfor det.

Vi har valgt vores empiri ud fra de bøger, love og artikler vi fandt relevante. Vi vil i dette afsnit udvælge noget af vores empiri og lave kildekritik på dette, for at vise hvilke tanker vi har haft i udvælgelsen. Vi er gået op i, at det materiale vi har valgt, har et akademisk grundlag og passer til vores opgave. Det er vigtigt for os, at det er fra en periode hvor det stadig gør sig gældende i dag.

Vi laver kildekritik ud fra de fire punkter der er nævnt i afsnit 3.2.1 Dokumentanalyse. Vi laver kritikken for, at falsificere hypoteser, så vi sikre os, at vores konklusion i sidste ende ender med, at være det mest sandsynlige bud på, hvordan virkeligheden ser ud. De fire punkter vi vurderer ud fra er autenticitet, troværdighed, repræsentativitet og betydning.

Vi har valgt, at lave kildekritik på bogen Lobbyistens lommebog, Politikere under pres som er skrevet af Peter Mose og Susanne Hegelund. Både Mose og Hegelund er lobbyister, og har sammen kommunikationsbureauet Hegelund & Mose. Valget om at lave kildekritik af denne bog udsprang af at det er den bog, vi mener har flest kritiske punkter, i og med at den er skrevet af lobbyister og ikke er en teoretisk bog. Det første punkt vi vil gå ud fra autencitet. Bogen er skrevet af de forfattere, der er opgivet, da bogen er fra en på pålidelig kilde. Ydermere er bogen en førstehåndskilde, da den ikke er blevet oversat, og derfor ikke kan være blevet manipuleret med.

Troværdighed, som er det næste punkt, er noget vi har tænkt meget over. Da bogen er skrevet af lobbyister, kan det have haft indflydelse på hvordan de har valgt at

formulere sig og hvilke informationer de har fremhævet og eventuelt tilbageholdt. Vi kunne forestille os, at de har været farvet af deres erhverv, hvilket kan have medført at de har prøvet at skildre erhvervet på en så positiv måde som muligt.

Det næste punkt er repræsentativitet, hvilket er en af de mere positive punkter. Da denne bog er skrevet af lobbyister, som en af de eneste af de bøger vi har, giver den os et andet indblik end de andre bøger. Dette er med til at give os et mere nuanceret billede af lobbyistens arbejde i Danmark.

Det sidste punkt vi kommer ind på er betydning, hvilket ikke spiller en så stor rolle for denne bog, da den er rimelig ny og vi mener vi forstår intentionen bag.

Når man kigger på kildekritikken af denne bog, er det primært troværdigheden der mindsker kildens værdi. Troværdigheden trækker bogen ned, da det gør at vi ikke kan bruge bogen som en videnskabelig kilde. Dog er der mange relevante pointer og aspekter i bogen der gør, at vi mener at den stadig kan bruges til en positiv belysning, af problemformuleringen.

Ydermere har valgt at lave kildekritik på de kilder, vi har brugt hvori Mads Christian Esbensen deltager, samt hans bog *Public Affairs*. Dette gør vi, da Esbensen er en anerkendt lobbyist, som blandt andet er ekstern lektor på på både Københavns og Roskilde Universitet. Han er uddannet indenfor statskundskab og kommunikation fra Københavns Universitet og CBS. Han har været ansat i blandt andet Fødevareministeriet, hvilket kan have givet ham indsigt i hele det politiske system, samt givet ham kontakter, som han kunne gøre brug af, da han valgte at skifte karrierer til lobbyisme.

Det første punkt vi vil gå ud fra autencitet. Artiklerne hvori Mads Christian har deltaget er primært udgivet fra DR eller Altinget, hvilket i sig selv er pålidelige kilder. Der skal dog tages højde for om hans udtalelser senere er blevet redigere eller ændret af journalisten, hvilket dog ikke burde ske. Der kan argumenteres for, at det ikke har haft nogen påvirkning, hvis der er blevet redigeret i hans udtalelser, da vi igennem artiklerne kan se, at han har de samme meninger.

Hans bog er skrevet af ham selv, ligesom der er opgivet. Ydermere er bogen en førstehåndskilde, da den ikke er blevet oversat, og derfor ikke kan være blevet manipuleret med.

Det næste punkt er troværdighed, og er dog lidt svære at vurdere. Da artiklerne er kommenteret og bogen er skrevet af en lobbyist, kan det have haft indflydelse på

hvordan Esbensen har valgt at formulere sig og hvilke informationer han har valgt at fremhævet og eventuelt tilbageholdt. Vi forestiller os at han kan have prøvet at fremhæve hans personlige meninger, hvilket kan have medført at han har prøvet at skildre lobbyisme på en så positiv måde som muligt.

Det næste punkt vi kommer til er repræsentativitet, som er delt op i to. For det første kan der argumenteres for at vores kilder er repræsentative, da vi har fra forskellige medier, samt bøger. Dog kan det kritiseres, da det er den samme mand som fremstår som ekspert på området, og dermed kan det blive et problem, da der ikke er nogen der direkte kritiserer hans holdninger.

Det sidste punkt vi kommer ind på er betydning, hvor vi generelt ikke ser et problem i at forstå betydningen i de kilder, hvor Esbensen medvirker. Begrundelsen til dette er, at vi befinder os i samme tid og har en forståelse for det samfundsfaglige område, som kilderne fremgår i.

Samlet set ser vi Esbensen som ekspert på området med en bred viden, da han både har været ansat i et ministerier og i lobbysekskaber. Dog finder vi det besynderligt at han næsten udelukkende fremstår som den eneste ekspert på området, med minimal kritik af hans udtalelser. Ydermere skal der tages højde for at han grundet sit arbejde har egeninteresser inden for feltet og derfor sandsynligvis ikke forholder sig neutralt til området, han udtaler sig om.

4.0 Analyse

Vi vil i dette afsnit analysere USA i forhold til det pluralistiske system, samt Danmark i forhold til det neokorporatistiske system. Dette vil vi gøre ved at dele analysen op i tre dele, hvori vi først vil kigge på de forhold, der gør sig gældende for at et system er pluralistisk, og sammenligne det med de forhold vi ser i USA. Derefter vil vi gøre det samme med neokorporatisme og Danmark. I det tredje afsnit vil vi lave en komparativ analyse af de to ovenstående nationers systemer, for at vise forskelle samt ligheder ved systemerne og dermed finde et grundlag for at kunne overføre reguleringerne fra USA til Danmark. Endvidere vil vi i de to første afsnit lave en analyse af de forskellige måder, hvorpå nationerne regulerer lobbyisme, både formelt og uformelt. Under de uformelle reguleringer vil vi komme ind på den sociologiske tankegang omkring normer. Ydermere vil vi ud fra aktuelle debatter og artikler analysere, om der er udtryk for et behov for reguleringer af lobbyisme i Danmark.

4.1 Regulering af lobbyisme i USA

Vi vil i følgende afsnit analysere, hvordan vores valgte af teorier passer til det amerikanske politiske system. Vi vil til at starte med komme ind på hvordan pluralisme, neopluralisme samt neokorporatisme bliver behandlet og brugt i USA. Derefter vil vi komme ind på de formelle og uformelle reguleringer og til at runde af med vil vi, analysere på den aktuelle debat der er i landet omkring lobbyisme og dens reguleringer.

Afsnit 4.1.1 og 4.1.2 bruger vi til, at kunne besvare, hvordan lobbyisme er reguleret i det amerikanske system. Det er især her vores kritiske rationalisme kommer til syne, da vi undersøger, hvordan det amerikanske system er og hvilke reguleringer, der gør sig gældende. Dette skal bruges til, at besvare første del af problemformuleringen.

4.1.3 skal tages med videre til vores vurdering, så vi har en mulighed for, at svare på sidste del af problemformulering og komme med et bud på, hvilke amerikanske reguleringer, der med fordel kan implementeres i Danmark.

4.1.1 USA

Flere faktorer går igen i de pluralistisk orienterede systemer i verden og i USA. Nogle af disse faktorer ses blandt andet gennem størrelsen af landets stat, et liberalistisk politisk miljø og et fokus på et frit marked, også inden for politikken i landet. Disse faktorer ser vi i USA og deres politiske systems opbygning. I det amerikanske politiske system ses et liberalt samfund, med et stort land og en forholdsvis lille stat.

Hos klassisk pluralisme ses det frie marked ikke blot i form af handel, men også i politisk sammenhæng. Mange store og små interesseorganisationer har mulighed for, gennem blandt andet lobbyisme, at forsøge at påvirke politikken i landet til deres egen fordel. I USA var antallet af lobbyister helt oppe på omkring 100.000 (Esbensen, 2007, S. 149). Fordi der er mange forskellige interesseorganisationer, der forsøger at påvirke politikere, forudsætter det, at der er nogle spilleregler interesseorganisationerne og deres lobbyister skal følge. En af disse regler blev indført af kongressen i USA i 1995 og kaldes *The Lobbying Disclosure Act*. Denne lov sætter blandt andet en grænse for, hvor mange penge lobbyister må bruge på middage med politikere og hvor mange penge der kan sendes fra interesseorganisationerne til politiske partier (Public Law, 104, 1995. House rule 25). Vi vil i afsnittet 4.1.2, omhandlende regulering, belyse denne lov nærmere.

Som tidligere nævnt i teoriafsnittet fungerer staten i den pluralistiske teori som en neutral arena, hvor interesseorganisationer og privatpersoner har mulighed for at påvirke politikken i landet. Den amerikanske stat forsøger med *The lobbying Disclosure Act*, at styre de mange interesseorganisationer og deres lobbyisters på den måde for, at sikre at den neutrale arena forbliver neutral. Dermed er der en stærk tilknytning mellem den pluralistiske teori og USA's politiske samfund.

I de seneste årtier ser vi en stigende debat omkring USA, hvori der diskuteres om de er på vej hen imod et mere neopluralistisk system. Dette kan skyldes mere fokus på hvordan interesser mobiliseres, i det man kan kalde en indflydelse-produktionsproces. Dette er anderledes i forhold til den tidligere teori, hvor man mente interesser automatisk mobiliserede sig selv. Vi ser i neopluralismen og i indflydelse-produktionsprocessen, at der er en større tendens til at interesseorganisationer og lobbyister selv skaber de interesser, som kan ende med

at have indflydelse. Da man før så USA som et mere pluralistisk land, ville interesseorganisationer oftest blive dannet, ud fra de mest repræsenterede holdninger i samfundet. Ifølge den pluralistiske teori ville dette have ført til, at flere blev repræsenterede gennem interesseorganisationerne. Det vi ser, i USA i dag er fokuset på, hvordan interesserne bliver skabt i samfundet og hvordan de senere kan være med til at påvirke den politiske proces, hvilket læner sig mere op ad neopluralisme. Der kan argumenteres for at, der i USA er større og mere magtfulde aktører, der har skubbet mindre aktører ud, og derved skabt en arena af færre men mere magtfulde aktører, hvilket er en tendens, der ses i neopluralismen. I de senere årtier er der sket et afhængighedsforhold mellem interesseorganisationerne på den ene side, og embedsmænd og politikere på den anden side. Dette ses i USA og er en tendens i neopluralismen. Derved ser vi neokorporatistiske tendenser i USA da afhængighedsforholdet ses i begge teorier.

4.1.2 Regulering af Lobbyister i USA

De formelle reguleringer der er i USA omkring lobbyisme, kan også kaldes formelle normer. Lobbyisme har længe været en stor del af amerikansk politik. I 1995 besluttede Kongressen - den føderale lovgivende forsamling i USA, som består af to kamre: Senatet og Repræsentanternes Hus (denstoredanske.dk, 2017), at de eksisterende love og regler, der omhandler lobbyisme, ikke længere var effektive og at de manglede konsekvenser. Dette medførte indførelsen af The Lobbying Disclosure Act. Præmissen for The Lobbying Disclosure Act var, at i et velfungerende folkestyre var, der et behov for åbenhed omkring lobbyister, der forsøgte at påvirke politiske beslutningsprocesser, da det er borgernes ret, at kunne gennemskue, hvordan politik bliver indført. (Public Law, 104, 1995. S. 1).

Lobbyisterne blev i loven opdelt i to grupper, der udføre det samme stykke arbejde, men som har forskellige ansættelsesforhold. Den ene gruppe er fastansat i en virksomhed eller interesseorganisation, som public affairs-rådgiver. Den anden gruppe er eksterne public affairs-rådgivere, der arbejder for lobbyvirksomheder eller interesseorganisationer, som derfra varetager forskellige kundes interesser (Public Law, 104, 1995. STAT 691).

Loven omfatter også en såkaldt *cooling off-period* på to år. Dette betyder, at afgåede kongresmedlemmer eller personen, med samme status, ikke må udøve lobbyarbejde, i mindst et år efter deres periode ophører (Public Law, 104, 1995. STAT. 692). Grunden til denne cooling off-period var for blandt andet ønsket om at undgå, at embedsmænd kunne føle sig presset eller udvise loyalitet over for den afgåede politiker. (Esbensen, 2007. S. 150). Der kan argumenteres for, at cooling off-perioden er en reaktion på ønsket om at holde staten neutral efter et pluralistisk ideal, da man ikke ønsker at tidligere politikere skal kunne udnytte deres forbindelser. Ved at afskære nye lobbyister fra deres tidligere kollegaer i kongressen, forsøges der at bibeholde en neutralitet indenfor staten, hvilket er et ideal for et pluralistisk, liberalt samfund.

Loven indførte også en maksimalgrænse, for hvor meget lobbyister må betale for frokost til Kongressens medlemmer og ansatte af den. Lobbyister må maksimalt betale 50 dollars per frokost, samt må beløbet ikke overstige 100 dollars om året per ansatte eller medlem af Kongressen (Public Law, 104, 1995. House rule 25). Med maksimalgrænsen ses igen, hvorledes der ønskes en neutral stat. Man ønsker derfor ikke, at interesseorganisationerne har mulighed for at påvirke politikere og embedsmænd gennem forskellige goder.

En af de vigtige dele af The Lobbying Disclosure Act omhandlede registreringen af lobbyisternes aktiviteter. I loven er lobbyister defineret som en person, der arbejder med det politiske system i Washington D.C. for finansielle årsager. Endvidere skulle lobbyisten bruge mere end 20 procent af sin tid over 6 måneder på lobbyarbejde, før personen kunne blive defineret som en lobbyist. Lobbyarbejde blev i loven defineret som aktiviteter såsom forberedelse, planlægning og research i forhold til den politiske beslutningsproces (Public Law, 104, 1995). Registreringen skal ske, ifølge loven senest 45 dage efter, lobbyisten har indgået en aftale eller blevet ansat som lobbyist. Registreringen sker hos *The Secretary of the Senate and the Clerk of the House of Representatives*. Organisationer som har mere end en fuldtidsansat lobbyist, skal frivilligt registrere sig, hvorimod selvstændige lobbyvirksomheder er forpligtet til, at registrere deres klienter. Dog gælder det ikke for de klienter der faktureres for mindre end 5.000 dollars, pr. sag. (Public Law, 104, 1995. STAT. 696). Denne del af The Lobbying Disclosure Act, er essentiel for at bevare gennemsigtigheden, og for at sikre kontrollen med lobbyarbejdet. Da man i et

pluralistisk samfund ønsker at magten er ligeligt delt, giver det mening med et lobbyregistre, så man derved kan se hvem der påvirker kongressen.

Lovgivningen kommer baggrund af en række korruptionssager. En af dem er korruptionssagen fra 2007, der omhandlede lobbyisten Jack Abramoff, førte til yderligere stramninger indenfor området. Lovforslaget der kom hed S.1. – *The Legislative Transparency and Accountability Act of 2007*, og fokuserede især på politikeres ageren, omkring øremærkning af penge, bidrag til kampagner, transportrestriktioner samt endnu en cooling off-periode (Esbensen, 2007. S. 152). Cooling off-perioden blev fordoblet fra et år til to år. Denne ændring gjaldt kun for senatorer samt ansatte af senatet, men ikke personer fra Repræsentanternes hus. Derudover blev der vedtaget en reguleringen af kampagnebidrag, det betød at alle beløb over 15.000 dollars over et halvt år, skulle offentliggøres i et register (Public Law, 110, 2007. STAT 744).

Reguleringer omkring bidrag til kampagner kan udmunde i, at man i et pluralistisk samfund har et ideal om en neutral stat. Derfor ville det være et problem, hvis lobbyister og interesseorganisationer kan komme med bidrag, der kan påvirke politikerne, da disse påvirkninger vil medføre et ødelagt idealbilledet om den neutrale stat.

På baggrund af ovenstående kan der argumenteres for, at der er et pluralistisk ideal, som USA forsøger at opretholde, på trods af at forventningerne om at idealet ikke lever op til virkeligheden. Grunden til dette er, at individer forsøger at påvirke staten til egen vinding, gennem personlige relationer og økonomiske bidrag. Dette medfører behovet for reguleringer i form af for eksempel lobbyregister, cooling off-perioden samt begrænsninger af bidrag til kampagner.

4.1.3 Aktuel debat om lobbyisme i USA

I USA er der flere reguleringer af lobbyisme end i Danmark, de har dog stadig mange problemer med lobbyisme og det ses en række aktuelle artikler. I dette afsnit vil vi inddrage nogle artikler, der viser de problematikker, USA har angående

lobbyisme og eventuelle artikler, som er fortalere for henholdsvis mere eller mindre regulering af lobbyisme i USA.

USA har flere reguleringer af lobbyisme end Danmark har. En af årsagerne til dette kan være, at der er langt flere politiske aktører i USA og formålene med reguleringerne er, at de skal bevare den frie arena, man ønsker inden for det amerikanske politiske system.

Vi vil starte med at kigge på, nogle af de nyere regulering, som kom i forbindelse med, at Barack Obama blev præsident for USA. Før Obama tiltrådte posten som præsident i USA, var det sådan, at personer der havde ydet lobbyarbejde, ikke kunne få lov til, at arbejde inden for samme politiske områder, som de havde lobbyet for. Men folk der arbejdede inden for politiske områder, kunne godt få et lobby arbejde indenfor samme felt.

Da Obama tiltrådte embedet, indførte han en lov for at forhindre individer, der arbejdede i hans overgangsstab, i at få et arbejde i lobbyorganisationer, der er tilknyttet samme politiske områder. Dette blev gjort for at sikre, at overgangsperioden ikke blev påvirket af personlige interesser (Bering, Jyllands-Posten, 2008).

Der blev dog advaret mod disse regler, da det ville være medføre et tab af både erfaring og eksperter. Ydermere fortæller Thomas Mann, fra Brookings Institution:

"De vil forhindre nogle hæderlige mennesker med rig erfaring fra at gøre tjeneste i forbindelse med overgangen. Det er en reel omkostning, men det bliver mere end opvejet af det stærke signal, som den nyvalgte præsident sender," (Bering, Jyllands-Posten, 2008).

Thomas Manns udtalelse lægger sig tæt op af et neokorporatistisk synspunkt. Manns udtalelser er et udtryk for, at han ønsker, at man udnytter den erfaring de involverede individer har. Det ses derfor ikke som en ulempe, at det er de samme mennesker, der har indflydelse på politiken over en længere periode. I neokorporatismen er der ofte mange inden for interesseorganisationerne, der i lange tidsperioder påvirker de politiske dagsordner. Obamas nye regulering kan dog ses som et tegn på en pluralistisk tilgang, da der fortsat ønskes, at skabe en neutral arena, hvor man forsøger at sikre, at det ikke er de samme individer, der påvirker den politiske dagsorden. Det er vigtigt i den pluralistiske tankegang, at det ikke er få

aktører, der styrer debatten, hvorimod det i den neokorporative tankegang godt kan være få aktører, som repræsenterer flertallet.

En andet tiltag for at regulere de amerikanske lobbysystem, blev indført da Timothy Geithner blev indsat som finansminister i 2009. Her kom der et nyt regelsæt for lobbyister, som skulle skabe mere gennemsigtighed i deres færden. Det skulle blandt andet gøres ved, at alle nye investeringsforslag, der skulle opføres i Kongressen, krævede, at der blev vedhæftet, en redegørelse for at vise, hvilke kriterier, forslaget blev stillet på baggrund af. Regelsættet skulle sikre, at forslagene kun blev stillet på baggrund af relevante og objektive kriterier, så man fremtidigt kunne se, når lobbyisterne havde en direkte indflydelse på beslutningsprocessen. (Børsen, 2009). Igen stemmer det overens med den pluralistiske tankegang, da man forsøger at øge gennemsigtigheden og sikre, at medier, forskere og befolkningen har en mulighed for at gennemskue hvilke aktører, der påvirker beslutningsprocessen.

Som tidligere nævnt i analysen, blev der i 1995, oprettet loven Lobbying Disclosure Act. Den skulle erstatte den tidligere lov, Federal Regulation of Lobbying Act, som blev vedtaget i 1946 (Svendsen, Altinget, 2011). Lovgivningen om Lobbying Disclosure Act gjorde så politikere blev påkrævet at oplyse, hvilke lobbyister man mødtes med, lige så vel skulle man have politikernes honorar offentliggjort (Olsen, DR, 2014). Dette er et tegn på nogle af de reguleringer der er i USA, dog kun med få regler der er regulerende overfor erhvervslivet.

Dertil kom det, at hvis en politiker skulle skifte til erhvervslivet efterfølgende, måtte personen ikke kontakte embedsmænd, som de havde arbejdet med de sidste 2 år. En overtrædelse af dette straffes med fængsel. Da man tidligere, har bevæget sig rundt i den politiske verden, kan man have særdeles gode bekendtskaber og en viden inde for enkelte felter, der kunne gavne interesseorganisationer, hvilket ville skabe en unfair fordel (Olsen, DR.dk, 2014). Dette er et udtryk for en pluralistisk tankegang og til dels ovre i den neopluralistiske retning. Dette kan ses ved, at denne regulering er iværksat med tanken om, at den politiske arena skal være neutral og åben for alle. Samtidig kan man se de neopluralistiske træk, da det må antages, at beslutningen, om reguleringen, er truffet på baggrund af en idé om, at samfundet ikke regulere sig selv og derfor vil de aktører med mere økonomisk kapacitet have mere indflydelse og dette prøver man at imødekomme, med reguleringer, så den politiske arena fortsat kan være så neutral og dermed så pluralistisk som muligt.

Vi kan se, i ovenstående artikler, at debatten, om lobbyisme, stadig, er en aktuel debat og at USA stadig, har problemer med at de åbne arenaer, begrænser adgangen for de små aktører og at de forsøger at regulere lobbyisme for at sikre gennemsigtighed og tilgængelighed i det amerikanske system.

4.1.4 Opsamling

Ud fra de ovenstående afsnit kan vi komme frem til, at USA historisk set har haft en pluralistisk retning i deres politiske system. Det vil sige, at ideelt set har formålet været, at have en lille stat med en åben politisk arena, hvor mange små aktører, repræsenterer folkets interesser. Dette ideal er udfordret og derfor ses det at der er en tendens til, at regulere lobbyismen, for at bibeholde den åbne politisk arena. Dette er et udtryk for, at det politiske system er gået i en mere neopluralistisk retning.

I klassisk pluralistiske tankegang, er der en idé om, at samfundet er selvregulerende, så i teorien vil et pluralistisk samfund have meget få reguleringer, da der argumenteres for, at den politiske arena vil være naturligt balanceret på grund af konkurrencen. Udviklingen, fra det pluralistiske til det neopluralistiske, hvor reguleringerne, der er blevet indført, bygger på kritikken af den oprindelige pluralistiske tankegang, er en argumentation om, at arenaen ikke længere regulere sig selv. Den neopluralistiske teori argumenterer for, at der i en ukontrolleret arena vil være nogle aktører, der bliver så store, at de vil have mulighed for at underminere og skubbe de små aktører ud fra arenaen og derfor er reguleringerne kommet til. Derudover ser man, i den neopluralistiske tankegang, staten som en politisk aktør, der prøver at varetage egne interesser og de klassiske pluralistiske idealer.

Vi vil kigge på argumentationen om den åbne politiske arena, samt de argumenter der er for de enkelte reguleringer i vores afsnit 4.3. De reguleringer vi har tænkt os, at gå videre med, i vores vurdering om hvilke reguleringer, der kan overføres til Danmark, er Cooling off-perioden og det omtalte lobbyregistre. For at kunne videreføre disse reguleringer vil vi også kigge på det amerikanske pluralistiske og neopluralistiske system for, at kunne se hvilke udfordringer, der kan være ved denne videreførsel, men også kigge på de positive aspekter, af denne udvikling.

4.2 Regulering af lobbyisme Danmark

Vi vil i følgende afsnit analysere, hvordan vores valgte af teorier passer til det danske politiske system. Vi vil til at starte med komme ind på hvordan pluralisme, neopluralisme, samt neokorporatisme bliver behandlet og brugt i Danmark. Derefter vil vi komme ind på de formelle og uformelle reguleringer og til at runde af med vil vi analysere på den aktuelle debat, der er i Danmark, i forhold til reguleringer af lobbyisme.

Afsnit 4.2.1 og 4.2.2 bruger vi til, at kunne besvare, hvordan lobbyisme er reguleret i det danske system. Det er især her vores kritiske rationalisme kommer frem, da vi undersøger, hvordan det danske system er og hvilke reguleringer, der gør sig gældende. Dette skal bruges til, at besvare første del af problemformuleringen.

4.1.3 Skal bruges til vores vurdering, så vi har en mulighed for, at svare på sidste del af problemformulering og komme med et bud på, hvilke fra det amerikanske politiske system, der med fordel kan implementeres i Danmark.

4.2.1 Danmark

En af de essentielle faktorer vi ser i det neokorporatistiske system er at der er en centraliseret stat, samt at denne oftest er socialistisk og interesseorganisationer spiller en central rolle. Denne faktor ses i Danmark, da Danmark traditionelt set har været socialistisk, og har en centraliseret stat hvor magten er koncentreret omkring staten. I Danmark har staten historisk set inviteret interesseorganisationer med til forhandlingsbordet.

Man kan se en tendens til, at der gennem tiden har været nogle interesseorganisationer, der har haft monopol til at sidde ved forhandlingsbordet. Et eksempel på dette kunne være LO (Lands Organisation i Danmark) i trepartsforhandlingerne, hvor de er inviteret med til hver eneste forhandlingsrunde for, at sikre at arbejdstagerne bliver hørt. Dertil er arbejdsgiverforeningen også altid inviteret, da det menes at være essentielt at begge parter bliver hørt, for at sikre de bedst mulige resultater.

Det er vigtigt at forstå, hvorfor forhandlingerne er essentielle i neokorporatismen. Et eksempel på dette kunne ses, hvis man kigger på en virksomhed, der er fokuseret på handel. Her ser vi en afhængighed fra både virksomhed og stat om, at der bliver skabt vækst og der kommer arbejdspladser og derfor ses der en villighed til at indgå kompromiser, da det gavner begge parter. Det vigtigste ved forhandlingerne er dermed at opnå de resultater og løsninger, der er bedst for virksomheden og staten.

I Danmark kan vi se, at der er kommet flere små aktører, der prøver at få indflydelse på den politiske dagsorden. Dette kan være et resultat af, at de små aktører førhen ikke er blevet hørt, da der i det neokorporatistiske system mest har været fokus på de store aktører. Derved kan der argumenteres for, at der er kommet nogle store lobbyvirksomheder, som varetager små aktørers interesser, da det bliver en vej til forhandlingsbordet. På baggrund af dette kan der argumenteres for, at Danmark kan være ved at få nogle pluralistiske tendenser, da vi ser flere små aktører i lobbysystemet.

En anden måde, hvorpå vi ser pluralistiske tendenser i Danmark er ved, at Danmark er blevet mere liberaliserede over de senere år (Blom-Hansen & Daugbjerg, 1998. S. 13), hvilket kunne skyldes at Danmark har været præget af mest borgerlige/liberale regeringer.

Der er en tendens til at politikerne på Christiansborg og deres embedsmænd, ikke inddrager alle interesseorganisationer i formuleringen af offentlige politikker, i samme omfang som tidligere. Et eksempel på dette kunne være kommunal- og regionalreformen, hvor amtsrådsforeningen i Danmark ikke blev inddraget i formuleringen af reformen, selvom amterne blev afskaffet og blev til de nye regioner. Disse nye regioner fik færre opgaver, samt at de mistede noget af deres indflydelse til kommunerne (Binderkrantz, Christiansen & Pedersen, 2014. S. 73). Dette kan ses som en negativ form for neokorporatisme, når nogle vigtige aktører i en forhandling ikke bliver inviteret og de dermed ikke får mulighed for at have indflydelse på den politiske process.

4.2.2 Reguleringer

Vi vil i følgende afsnit komme ind på hvilke formelle og uformelle reguleringer, der er i Danmark. Det skal dog siges at de formelle reguleringer, vi nævner, ikke direkte er reguleringer af lobbyister, men er generelle love som gælder for alle. De formelle reguleringer kan også kaldes for formelle normer.

”Den, som uberettiget yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, gave eller anden fordel for at formå den pågældende til at gøre eller undlade noget i tjenesten, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.” (Retsinformation, Straffeloven §122).

Der beskrives her i Straffelovens §122, at man ikke må give gaver eller andre fordele til personer i tjeneste, for at få den pågældende person til at gøre eller undlade noget. Denne paragraf samt §144 er det tætteste vi kommer på regulering af lobbyismen i Danmark. §144 lyder som følgende:

”Den, der i udøvelse af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige en gave eller anden fordel, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 år.” (Retsinformation, Straffeloven §144)

§144 indsnævre og beskriver at personer i offentlig tjeneste eller hverv ikke må modtage gaver eller andre fordele. Dette kan ses som en formel regulering af lobbyister, da det betyder at de ikke kan give gaver, ferier med mere. til politikere og embedsmænd, for der igennem at få tjenester eller indflydelse. Dog er loven ikke direkte påtænkt lobbyister, men alle i samfundet som kunne se en fordel i, at give gaver for egen vindings skyld.

Ovennævnte beskrives også i Personalestyrelsens (nu Moderniseringsstyrelsens) vejledning om God Adfærd i det offentlige fra 2007. Her skrives der blandt andet at offentlige ansatte ikke bør modtage gaver eller andre fordele fra private borgere, eller virksomheder som interesseorganisationer. Dog er der undtagelser som udmunder i, at der må gives gaver ved arrangementer af personlig karakter, højtider eller beskedne taknemmelighedsgaver (Personalestyrelsen, 2007, s. 25-28) .

Ydermere er der beskrevet i Partistøttelovens §10, stk. b, at hvis en person får et eller flere tilskud, der tilsammen overstiger 20.000 kr., skal modtagerens navn og adresse oplyses. Samme regel gælder for partier. Hvis partiet sammen med deres medlemmer og øvrige organisationer, tilsammen får tilskud på over 20.000 kr. af samme person, forening, forretning eller lign., skal dette indberettes, så der kan blive registreret hvem der støtter partiet og/eller politikeren (Retsinformation, Partistøtteloven §10, stk. b). Denne lov er til for at sikre at politikere og partier ikke varetager andres interesser for økonomisk gevinst. Dette gælder ikke kun lobbyister, men for alle, der kunne have interesse i at ændre en politiker eller et partis interesser.

De ovenstående formelle normer, er love der gælder for alle, og ikke kun for lobbyister. Der kan dog argumenteres for at de påvirker lobbyisters arbejde, da de sætter nogle begrænsninger. På trods af dette, er det ikke noget vi vil fokusere meget på, da vi primært vil koncentrere os om de uformelle normer i Danmark.

De uformelle normer er nogle retningslinjer lobbyisterne kan rette sig efter, som fremtræder i form af normer. I bogen Lobbyistens håndbog, bliver der beskrevet 10 lobbydyder som en god lobbyist bør rette sig efter. Uformelle reguleringer bliver til, i kraft af normer da det er de usagte, ureguleret, samfundstendenser inden for et givent felt, som derved skaber spillereglerne.

Den første af de ti dyder er *ærlighed*. En lobbyist skal altid være ærlig om hvem han er, hvor han kommer fra, og hvem han repræsenterer. Formålet med hans sag og hvad der potentielt kan ødelægge den, er noget af det første han bør lægge på bordet. Hvis der er betydningsfulde modargumenter for hans sag, vil de alligevel komme frem så ved, at han forklarer dem først, skaber han tillid og viser at han er ærlig (Hegelund & Mose, 2013, s.19-20). I det neokorporatistiske Danmark er det en fordel, når interesseorganisationer og virksomheder kan arbejde tæt sammen med staten, og lobbyistens rolle er hermed, at repræsentere selvsamme organisation eller virksomhed. For at samarbejdet mellem de to aktører fungerer, bedst muligt, er *ærlighed* en vigtig dyd, da det skaber forudsætningen for, at det bedste resultat kan opnås.

I det politiske miljø i neokorporatismen, kender alle hinanden. Hvis en lobbyist er uærlig og det kommer frem, er der ikke længere nogen der vil høre på ham. Derfor

er det utrolig vigtigt at lobbyisten ikke kun er ærlig, men også skaber *tillid* til politikerne og embedsmændene og dermed er tillid den anden dyd. Tillid er noget, der kommer over længere tid. Lobbyisten skal holde de aftaler der bliver lagt, være diskret når det er nødvendigt og holde fortrolige ting fortroligt (Hegelund & Mose, 2013, s. 20-21). Han skal vide hvornår han kan kontakte sin klient, hvor mange gange han kan tillade sig at ringe på en dag og hvem han skal tage fat i, hvis han ikke kan komme igennem til den rigtige. Kort sagt skal han have sans for timing (Hegelund & Mose, 2013, s.22). Når politikerer eller embedsmænd har haft tilstrækkelig nok møder og samtaler med lobbyisten som gang på gang overholder aftaler, bliver tilliden skabt mellem de to parter. Set gennem et neokorporatistiske perspektiv, kan tilliden mellem lobbyister og politikere være nemmere at skabe, da der i et neokorporatistisk system er få aktører. Derfor kan der argumenteres for om der er et behov for reguleringer, når tilliden af natur, er en del af det neokorporatistiske system.

Den tredje dyd, der udgør en god lobbyist er *facts*. Politikerer eller embedsmænd vil have knivskarpe facts, og både store som små partier har brug for analytisk input udefra. Tal, tabeller og figurer udgør alt sammen den dokumentation som skal være på plads, og dermed er lobbyisten blevet evidensbaseret (Hegelund & Mose, 2013, s.23-24). Det handler for lobbyisten om at have specialviden på det område, der kommer til at blive diskuteret i folketinget. De skal hele tiden været et skridt foran. Denne lobbydyd kan, ud fra et neokorporatistisk synspunkt, forklare, hvordan lobbydyd et, to og tre forsvarer, hvorfor det er vigtigt, at det er nogle faste store organisationer, der sidder med ved forhandlingsbordet. Herigennem er der blevet oprettet en tillid mellem de forskellige aktører og der forventes en høj grad af ærlighed. Den tredje lobbydyd omhandler facts og her kan det argumenteres, at når der er en høj grad af tillid og ærlighed, må de facts organisationen bringer ind til forhandlingen også være troværdige.

Løsningen er dyd nummer fire. En god lobbyist møder op med løsninger på det pågældende problem, hvor han har taget højde for hvad der måtte eller kunne komme i vejen (Hegelund & Mose, 2013, s. 25). Neokorporatistisk set kan dette være en fordel, da for eksempel interesseorganisationer kan bidrage med deres viden, som kan være med til at løse de pågældende problemer. Ydermere kan de få

lov til at sidde på Christiansborg sammen med politikerne og komme med løsninger på de aktuelle problemstillinger, i form af love eller administrative løsninger.

En god lobbyist skal vide, hvordan spillet fungerer. Han skal kende de politiske muligheder han har, og han skal kunne se sagen fra beslutningstagerens synspunkt. Han skal kende den politiker han går ind til, vide hvad de står for, hvem de er, og hvordan han får overtalt netop denne person. Han skal have gjort sin lektie, både om sagen og om personer sagen omhandler. Derved er den femte lobbydyd er *oversætteren*. (Hegelund & Mose, 2013, s. 26-27)

Som lobbyist skal man have et bredt netværk af embedsmænd, politikere og ministre, som gør det nemt for en, at arrangere møder på Christiansborg. En lobbyist skal være en god *netværker*. Det er denne ydelse de skal kunne sælge til deres kunder. De har adgang til at lave møder med beslutningstagerne, og derved få sagen igennem (Hegelund & Mose, 2013, s. 27-28).

Det er dog ikke altid nok med et godt netværk. Selvom lobbyisten har en masse kontakter, og kan få arrangeret møder med de rigtige personer, kræver det også de rigtige *sociale kompetencer*, at efterlade et godt indtryk. Det er vigtigt at kende politikerens præferencer, så når han mødes med politikerens på vegne af hans klient, forlader han dem med en følelse af tilfredsstillelse. Han ved hvad han skal sige, hvornår og hvem han kan tillade sig at sige hvad til. Han ved hvornår han skal være alvorlig og hvornår han kan smide en munter kommentar (Hegelund & Mose, 2013, s. 30-31).

Der er i neokorporatismen, såvel som i Danmark, få aktører i den politiske proces. Derfor er der en større mulighed for at lobbyisten kender beslutningstageren, og dermed kan han nemmere være med til at påvirke den politiske beslutningsproces, og få hans agenda igennem. Dette ses også ved lobbydydernes netværk og sociale kompetencer, hvor et stort netværk og godt kendskab kan give lobbyisten mulighed for, at influere beslutningstagerne.

Den ottende lobbydyd er *holdet*. En god lobbyist kan sammensætte en stærkt team, da han ikke kan klare alle opgaverne alene. Et team han respektere, med medlemmer som har forskellige kompetencer (Hegelund & Mose, 2013, s. 31-32). Med det stærke team, kommer også nogle udfordringer. En lobbyists niende

lobbydyd er *mandatet*. Han skal kende sin kunders grænser og vide hvad de vil gå med til, såvel som han ved hvad hans organisation står for. Der kan hurtigt komme problemer hvis baggrundsarbejdet ikke er gjort godt nok, og man får forhandlinger i land, som enten organisationen eller kunden ikke er tilfredse med (Hegelund & Mose, 2013, s. 32-33).

Den tiende og sidste lobbydyd er *kommunikator*. En lobbyist er en god kommunikator. Han har karisma og en åben personlighed, der i sidste ende kan være altafgørende både for den enkelte, men også for hele organisationen. En god talsmand for organisationen kan være altafgørende for, om lobbyisten selv skal tage fag i politikerne eller om de inviterer ham ind (Hegelund & Mose, 2013, s. 33-35)

De tre sidste dyder kan ikke analyseres direkte ud fra et neokorporatistisk synspunkt, dog mener vi de har relevans for vores projekt, da de er med til at give et indblik i lobbyistens arbejde, hvilket vi kan bruge til en analyse af hvordan eventuelle reguleringer kan etableres i dansk system.

Der kan argumenteres for, at det neokorporatistiske system har været med til at skabe et rum hvor uformelle reguleringer er blevet til. Dette kan skyldes at der er få aktører, hvor der potentielt ikke har været behov for konkrete, formelle reguleringer. Ydermere kan der argumenteres for, at normerne i et samfund spiller en rolle i disse dyder, da man ikke kan komme uden om, at der bliver taget hensyn til dyderne på trods af, at det ikke er formelle reguleringer.

Som forklaret tidligere i teori afsnittet, forklarer Bratt, at der er tre indgangsvinkler til at behandle normer i et samfund. Der kan argumenteres for, at der i forhold til dyderne, og i hele lobby miljøet, er en ambivalent integrering af normerne, da lobbyisterne hele tiden skal tage stilling til; hvis jeg ikke gør det her, sker det her. Det negative outcome der kan komme ud af, ikke at gøre som normerne siger, ville have store konsekvenser for lobbyisterne, da de i værste fald kunne miste klienter eller sågar deres job. Dette kommer for eksempel frem i lobbydyden tillid, hvor det bliver beskrevet, at hvis en lobbyist ikke formår at skabe tillid, bliver taget i at lyve eller skjule information, så bliver tilliden brudt. Dette kan ende med at politikere og embedsmænd ikke vil lytte til ham, og derved mister han kunder. Ydermere er der også tegn på integrering af negative sociale normer, da lobbyisten en gang imellem må stille sig selv spørgsmålet; hvis jeg gør det her, får jeg noget godt ud af det, men

på betingelse af andre. Hvis en lobbyist tænker på denne måde, og hele tiden sætter sig selv i først række, kan der argumenteres for at de ti lobbydyder bliver sat til side og ikke gælder mere. Det kommer til, at være meget op til den enkelte lobbyist om hvorvidt han vil følge normerne, eller om han vil gå sin egen vej og sætte sig selv i første række.

Den sidste integrering af normer, er de positive sociale normer, som siger; hvis lobbyisten gør det her, sker noget positivt. Der kan argumenteres for, at denne tilgang bliver brugt til dels, da en lobbyist gør noget for at se et positivt outcome, men da han gør det også gør det for egen vinding, bliver denne form tildels modbevist.

På baggrund af ovenstående kan det siges, at der i lobbysamfundet er en blanding af de tre tilgange, dog med mest vægt på den ambivalente integrering.

Dernæst sætter Bratt også spørgsmålstegn ved, hvordan den politiske aktivitet kan blive styret af den samfundsstruktur og de normdannelser der er. Hun mener, at hvis et samfunds struktur og normdannelsen ligger i forlængelse af ægte behovstilfredsstillelse, så er der minimal korrupsion, hvorimod hvis det ligger i forlængelse af falsk behovstilfredsstillelse, kan man diskutere om den politiske aktivitet, i højere grad har en tendens til korrupsion.

I lobbydyderne kan behovstilfredsstillelsen ses igennem de ting lobbyisterne gør og har. Lobbyisterne hjælper deres klienter, og igennem deres argumenter og løsninger, på pågældende problemer, får deres klienter en følelse af behovstilfredsstillelse, da de føler deres agenda er hjulpet på vej. Dog kan det ikke siges med sikkerhed, at det er ægte behovstilfredsstillelse, da lobbyisten måske ikke har lagt alle kortene på bordet, eller selv har fået mere ud af aftalen end hans klient.

Derved kan der argumenteres for, at der er en herskende klasse, som gennem politisk aktivitet giver borgerne en følelse af behovstilfredsstillelse, selvom denne måske er falsk. Den herskende klasse er i dette tilfælde lobbyisterne, som igennem politikere får både deres egen og deres klienters agenda på dagsprogrammet.

I teorier om normer har Habermas en sætning som siger, at det ikke er alle normer som behøver at gælde for alle grupper i samfundet. Ifølge universaliseringsgrundsætningen er de ti lobbydyder normer, men som kun gælder for enkelte grupper i samfundet, nemlig lobbyisterne.

4.2.3 Aktuel debat om lobbyisme i Danmark

Danmark har meget få reguleringer af lobbyisme i forhold til nabolandene og andre lande. Der er mange forskellige holdninger, om lobbyisme er et problem i Danmark og det er disse holdninger vi vil fokusere på i dette afsnit.

I 2012 valgte Folketinget at lave et frivilligt lobbyregister, hvor politikere kunne registrere, hvilke lobbyister de snakkede med. Der var både politikere fra enhedslisten og socialdemokratiet, der valgte at bruge dette (Olsen, DR.dk, 2014). Den forhenværende Folketingsformand, Mogens Lykketoft, valgte dog at afskaffe registret igen, da han mente at det resulterede i for meget bureaukrati, i Folketingets administration. Han så herefter ingen årsager til, at indføre hverken et register eller en *cooling off-periode* (Olsen, DR.dk, 2014). Mogens Lykketoft forholdte sig dog lidt anderledes til initiativet, da han var med til at indføre det i 2012. Her udtalte han at han "*håber at oplysningerne i skemaet gør politik mere gennemskueligt for vælgerne*" (Hansen & Gerlach, DR.dk, 2012). Selvom Lykketoft i 2014 sagde, at det ikke var noget han så som nødvendigt, så havde han, højst sandsynligt, tidligere lagt mærke til at der kunne være et behov for det. Ifølge artiklen, omhandlende indførelse af et lobbyregister i Danmark, startede idéen bag det frivillige register, med at Enhedslistens daværende gruppeformand Per Clausen og Socialdemokraternes erhvervsordfører Benny Engelbrecht, registrerede deres møder med lobbyister, for at se om det ville være noget, der kunne bruges i praksis. Denne registrering var lobbyisterne positive overfor, hvilket kunne ses da 41 ud af 43 ønskede at blive registreret i lobbyregisteret og de to der ikke ønskede at blive registreret havde årsagen, at de ikke ønskede at stå til ansvar overfor deres arbejdsgiver (Olsen, DR.dk, 2014). Dette giver et udtryk for at lobbyisterne selv ønsker større gennemsigtighed i forhold til deres arbejde. Det var også det der fik Lykketoft til først at opfordre til et register, dog skete dette ikke da Lykketoft umiddelbart efter, ikke synes det var besværet værd. Da Lykketoft argumenterede for, at et lobbyregister ikke var nødvendigt i Danmark, kunne det være, fordi han er blevet tilvendt de uformelle normer, der findes indenfor det danske lobbysystem og har en tro på, at disse er nok til at selvregulere det danske lobbysystem. En anden årsag til at lobbyregisteret måske ikke har været helt optimal, kan være at ordningen var frivillig og der derved kun var få politikere der valgte at benytte sig af denne. Det gør, at det

kan have været svært ud fra dette forsøg at kunne at se om et register kunne fungere indenfor dansk politik. Dette giver også et udtryk for, at lobbyisterne er mere villige end politikerne til, at gøre lobbyisme mere gennemsigtigt.

Der er dog andre, der er uenige i Lykketofts udtalelser fra 2014, om at der ikke er behov for et register. Blandt andet er Mads Christian Esbensen, tidligere ansat i flere ministerier, ekstern lektor på Københavns Universitet og har public affairs-bureauet Policy Group, fortaler for mere gennemsigtighed når det kommer til lobbyisme.

Der blev i 2012 udført en analyse og et spørgeskema, af virksomheden *Advice A/S*, hvori de spurgte 1058 folketings-, regions- og kommunalpolitikere om deres holdninger til lobbyisme. Konklusionen på denne undersøgelse viser, i modsætning til Esbensens holdning, at politikere, i Danmark, er positivt stemt over for lobbyisme, samt at de har den tilgang, at lobbyismen er en fordel for den politiske process (Advice, 2012, s. 3).

Ved at spørge politikerne fra tre forskellige hierarkiske lag, det kommunale, regionale og nationale, i danske system. Det er derfor interessant, at kigge på, hvordan de forskellige politikere forholder sig til de diverse spørgsmål i undersøgelsen. For eksempel I spørgsmålet om, hvor enige politikerne kan erklære sig enige i at: "*Lobbyister er en fordel for den politiske proces*", erklærer 77,2%, af folketingspolitikere, sig enige eller helt enige i, hvorimod hvis man tager alle de adspurgte politikere er det kun 42,9%, der enten er enige eller helt enige i påstanden (Advice, 2012, s. 3). Denne tendens ses gennem store dele af undersøgelsen, hvor folketingspolitikere generelt er mere positive stemt over for lobbyisme. Advice, som står bag undersøgelsen, skriver, at forklaringen på dette kan være, at man i Folketinget har mere erfaring med at mødes med lobbyister i Folketinget og gennem disse møder for de højere tillid til hinanden.

Det underbygges af deres følgende spørgsmål, som lyder: "*Hvor ofte er du i dialog med lobbyister (for eksempel Møder, mailkorrespondance eller telefonsamtaler)?*", hvortil 23,2 % af folketingspolitikere svarer dagligt og 60,7% svarer flere gange om ugen. For kommunal- og regionalpolitikere er det derimod kun henholdsvis 2% og 2,6 % af politikerne, der er i dialog med lobbyisterne dagligt og henholdsvis 12,8% og 18,2%, der svarer flere gange om ugen. Advice har efterfølgende lavet en analyse, som de siger, viser en statistisk signifikant sammenhæng, mellem hvor

hyppigt politikerne er i dialog med lobbyisterne og hvor positivt stemt man er over for lobbyisme (Advice, 2012, s.5).

I analysen beskæftiger de sig også med spørgsmålet om, hvorvidt Danmark bør have et lobbyregister, hvor man kan se, hvilke lobbyister, politikerne omgås med og til dette svarer 59,6%, af folketingspolitikere, at der er ikke er behov for registret. Hvis man kigger sammenlagt på alle politikere i Danmark, så ligger tallet på 53,1%, og der er hellere ikke i nogle af de andre hierarkiske lag flertal for registret. (Advice, 2012, s.13)

En anden debat der har været omkring forholdet mellem politikere og lobbyisme, er et fænomen der bliver kaldt den *gyldne svingdør*. Den *gyldne svingdør* bruges til, at betegne den overgang, der foregår når en politiker går direkte fra en politisk post til en erhvervslivet.

En lang række politikere har været igennem *den gyldne svingdør*, hvor Karen Hækkerup var den seneste der vækkede opsigt, med sit skifte fra sin post som fødevarerminister til en direktørstilling i Landbrug & Fødevarer. Sociolog Sarah Steinitz Andersen, som har undersøgt den danske magtelite, nævner 31 personer som har siddet på tunge politiske poster frem til foråret 2015, der har været igennem "den gyldne svingdør" på et tidspunkt i deres karriere, det er blandt andet navne som Helle Thorning-Schmidt og Bjarne Corydon. (Bendtsen, Berlingske, 2016).

Karen Hækkerup blev kritiseret for skiftet og kritikken lød på at, Landbrug og Fødevarer havde tilbudt hende jobbet på baggrund af hendes viden og kontakter, som hun havde skaffet under sin tid som minister. Dette blev anset som et demokratisk problem, da hun fik et job inden for samme område, som hun havde været minister for og derfor bliver, der rejst en masse tvivlsspørgsmål om den politik hun har ført.

"Hun svigtede offentligheden ved at tage turen gennem den såkaldte gyldne svingdør fra politik til lobbyisme og dermed personligt kapitalisere på sin fortid i politik." (Bendtsen, Berlingske, 2016).

Denne holdning kommer fra den yderste venstrefløj, som hvis man kigger på analysen fra advice, også er de partier i Danmark, der argumenterer for og støtter idéen om et lobbyregister, samt er af den overbevisning af man skal regulere

lobbyisme (Advice, 2012, s.13).

Selv forstår Hækkerup ikke kritikken, da hun argumenterer for at, der bliver ydet et tidskrævende arbejde, for at opnå disse stillinger i interesseorganisationer. Dertil siger hun, at det er et plus at have folk med kendskab til det politiske system og omvendt, da det dertil skaber en god forbindelse mellem politikerne på Christiansborg og interesseorganisationerne. Her kan man se, at Hækkerup er fortalende for den neokorporative tankegang, når det kommer til lobbyisme. Det ses, da hun ser det som en styrke, at folk med kendskab til det politiske system og interesseorganisationerne arbejder tæt sammen og udnytter hinandens kompetencer og viden. Grunden til kritikken kan komme som en reaktion på manglende gennemsigtighed og en frygt for at hun har varetaget Landbrug og fødevarer styrelsens interesser, for at sikre sig en lukrativ stilling og dermed også har varetaget personlige interesser frem for folkets.

En anden politiker, der bevægede sig gennem den *gyldne svingdør* var, den tidligere finansminister, Bjarne Corydon, som skiftede til Managementkonsulent firmaet McKinsey & Company. Her lød der også en del kritik af hans overgang fra dansk politik til det private erhvervsliv, især fra den tidligere partifælle Ritt Bjerregaard, som udtalte at han under sin tid som finansminister havde uddelegerede en masse arbejdsrelaterede opgaver. Derfor blev det svært at anset som en vennetjeneste. (Bendtsen, Berlingske, 2016).

Professor på CBS og lobbyist forsker Ove Kaj Pedersen, forklarer at denne viden ministre besidder, ikke er let tilgængelig viden som alle kan få indsigt i. Det gør tidligere ministre som Bjarne Corydon yderst interessante for private interesseorganisationer, på grund af hans kompetencer. Pedersen mener, at det først er i nyere tid, at private erhvervsorganisationer er blevet en stor spiller inden for den danske politik, hvori han udtaler:

"I andre lande som USA eller Storbritannien har man flere hundrede års tradition med lobbyisme." (Bendtsen, Berlingske, 2016).

Dette beskriver en udvikling, hvor de store erhvervsvirksomheder i højere grad prøver at påvirke den politiske proces i Danmark og det har tidligere primært været de store danske interesseorganisationer, der er blevet inviteret til forhandlingerne. Dette kunne være et udtryk for, en mindre afvigelse fra neokorporatismen, da det i

dette tilfælde ikke kun er inviteret parter, der har indflydelse på forhandlingerne, men også udefrakommende, der forsøger at påvirke politikerne.

En fortaler for implementering af reguleringer, af den gyldne svingdør er bestyrelsesformanden Knut Gotfredsen for Transparency Danmark, som beskæftiger sig med bekæmpelsen af korrupsion. Han argumenterer for at, når en politiker skifter fra en politisk post til et arbejde i et privat erhverv, der ligger inden for samme område, så vil det altid medføre en mistanke om årsagen bag ansættelsen. På baggrund af disse problematikker der har været med politikere der har været gennem den gyldne svingdør, mener Gotfredsen at det ville være en fordel at indføre reguleringer, for at begrænse lignende situationer i fremtiden (Bendtsen, Berlingske, 2016).

4.2.4 Opsamling

I de ovenstående afsnit har vi været rundt om, hvordan Danmark fungerer og hvilke samfundsteorier de bruger, hvilke reguleringer der findes samt, hvordan den aktuelle debat i øjeblikket er. Vi er kommet frem til, at Danmark primært er neokorporatistisk, dog kan man se enkelte pluralistiske træk. Der kan argumenteres for, at Danmark har neokorporatistiske tendenser, da vi for eksempel ser at der er få aktører der sidder og har forholdsvis meget indflydelse på den politiske beslutningsprocess. Dette ser vi blandt andet, når staten inviterer LO og arbejdsgiverforeningen til forhandlingsbordet, for at sørge for at flest mulige parter er tilfredse. Der kan argumenteres for, at der er et afhængighedsforhold fra både virksomhederne og staten, da der er et fælles ønske om at skabe vækst og arbejdspladser. Derfor ses der en villighed til at indgå kompromiser, da det gavner begge parter. Når politiske forhandlinger skal afgøres, er der nogle gange brug for lobbyister til at hjælpe med at påvirke politikerne og embedsmænd i de retninger som aktørerne vil have. I Danmark ser vi meget få formelle reguleringer af lobbyisme, dog ses der en tendens til uformelle reguleringer baseret på normer. Der kan argumenteres for, at typen af reguleringer, der eksisterer i Danmark, er kommet til af den neokorporative tendens, der har været i Danmark. Dette kan skyldes man i Danmark har inviteret få, men store interesseorganisationer med til forhandlingerne og til interesseorganisationerne

har der været et højt tillidsniveau og gennem den tillid er de formelle reguleringer blevet anset som unødvendige og derfor aldrig oprettet.

Ud fra artiklerne i de ovenstående afsnit kan vi se, at der er blandet holdninger i forhold til indføring af et lobbyregister i Danmark. Især er Mogens Lykketoft interessant, da han først mente at, der var behov for et lobbyregister til at øge gennemsigtigheden af lobbyisme, men samtidig valgte at fjerne det igen, da han ikke mente at den positive virkning var begrænset og bureaukratisk besværligt. Der er dog stadigvæk mange fortalere for lobbyregistret, blandt andet Mads Christian Esbersen, der argumenterer for, at der er et behov, da den politiske arena har forandret sig de sidste par år ved, at der er kommet flere aktører, hvilket har gjort, at gennemsigtigheden er blevet mindre, da der er flere, der prøver at påvirke de politiske beslutninger.

I surveyen, fra Advice, analyserer de, hvordan politikere forholder sig til lobbyisme. De har fundet frem til, at der tydeligt er en sammenhæng mellem, hvor ofte politikere korresponderer med lobbyister og hvor positive der er over for dem. Størstedelen af de danske folketingspolitikere er glade for lobbyistens arbejde og mener, at det har en positive virkning på den demokratiske proces. Det vises også, at der er et flertal af politikere, som mener, at et lobbyregister er unødvendigt.

En anden debat der har været fokus på, i vores analyse, er debatten om den *gyldne svingdør* og om der er behov for reguleringer. Her ser vi, at de individer med et neokorporatistisk synspunkt argumenterer for, at det er en fordel, når politikere og interesseorganisationer arbejder tæt sammen og de kan få mange gode kompetencer fra hinanden, som i sidste ende giver de bedste resultater. Fortalerne for reguleringer mener derimod, at den gyldne svingdør åbner muligheden for, at politikerne tager beslutninger på det forkerte grundlag og derimod varetager egne, og organisationens interesse i stedet for folkets.

4.3 USA inspireret reguleringer i Danmark

I dette afsnit vil vi, vurdere forskellene på det danske og det amerikanske lobbysystem, ved først at analysere fordele og ulemper ved indførslen af lobbyregistre i Danmark og derefter analysere på cooling off-perioden på samme fremgangsmåde. Dette vil vi bruge til, at vurdere, hvordan man potentielt kan, implementere amerikansk inspirerede reguleringer til det danske lobbysystem.

Historisk set ser vi USA som et pluralistisk land med en lille stat samt mange aktører. Som vi har nævnt tidligere ser vi tendenser til et mere neopluralistisk system i USA, da store interesseorganisationer presser de mindre aktører ud af beslutningsprocessen. Samtidig ser vi at Danmark har udviklet sig til at få flere liberalistiske tendenser, og der er kommet flere aktører i den politiske arena, grundet øget lobbyarbejde hos de mindre organisationer og virksomheder, som tidligere ikke var med i beslutningsprocessen. Flere små aktører i beslutningsprocessen, er ofte noget man ser i et pluralistisk system. Grundet dette kan der argumenteres for, at begge staterne bevæger sig tættere på hinanden, angående antallet og størrelsen af politiske aktører.

En anden måde hvorpå vi ser staterne bevæge sig tættere på hinanden, omhandler afhængighedsforholdet mellem interesseorganisationer, politikere og embedsmænd. I begge stater spiller afhængighedsforholdet en vigtig rolle, dog er måden hvorpå interesseorganisationerne bliver implementeret i beslutningsprocessen forskellig i de to stater. I neopluralismen er den politiske arena en åben arena, hvor der forventes at interesseorganisationer automatisk deltager i beslutningsprocesserne, hvorimod der i neokorporatismen bliver inviteret til forhandlingerne af staten.

Efter at Danmark og USA begynder at have flere sammenlignelige tendenser inden for inddragelse af interesseorganisationer, kan man argumentere for at indføre amerikansk inspirerede reguleringer af lobbyister i Danmark. En måde at implementerer reguleringer, kunne være ved et lobbyregister, hvilket kunne opbygges på to forskellige måder. Den første måde ville være, at oprette et register over lobbyisternes klienter, hvilket ville betyde lobbyisterne vil stå for administrationen, da registreringen ville stå hos dem. Den anden måde, ville være ved at politikerne skulle stå for registreringen af deres kontakt med lobbyister. Da man i Danmark tidligere har haft benyttet sig af en frivillig udgave af den første

måde at opbygge et register på, vil vi fokusere på en implementering af denne, i løbet af resten af vurderingen. Vi vil fokusere på et obligatorisk register, som er inspireret fra den amerikanske måde at regulere på, i modsætning til det frivillige register.

Fordele ved det obligatoriske lobbyregistre er en øget gennemsigtighed. Det der taler for dette, er en nemmere tilgang for medierne at få indblik i sager, hvor der kan være tvivl om hvorvidt lobbyister har været indblandet. Ydermere kunne dette også fremme forskning på området og derved give mere data, samt belyse nogle områder som der i dag ikke er nemme at få indblik i. En anden fordel er at man igennem et lobbyregister ville kunne se hvilke aktører, der påvirkede de politiske beslutningsprocesser og dermed potentielt bevise monopol på nogle områder, hvilket et register ville, kunne skabe debat om og derved ville det potentielt kunne skabe mulighed for at mindre aktører ville have nemmere ved at komme ind i beslutningsprocessen.

Ulemperne ved et obligatorisk lobbyregister kunne være den tunge bureaukratisk byrde, da det ville kræve mange administrative timer, for at registrere hvert enkelt møde med lobbyister, samt andre korrespondancer mellem politikerne og lobbyisterne. Dette vil også føre til, at politikerne skal bruge mere tid på registrering, og derved tage noget af deres tid væk fra politik. Ydermere er der de økonomiske omkostninger, der ville være resultat af indførelsen og opretholdelsen af registret. Vi ser i Advice, en analyse omhandlende lobbyisme i Danmark og at de politikere der omgås lobbyister ofte ikke ønsker et register. Dette kunne begrundes med at de politikere der ofte mødes med lobbyister, får en større tillid til disse.

Vi vil på baggrund af dette vurdere, at implementering af et lobbyregister ikke ville være favorabelt i dansk politik. Dette skyldes, at vi vurderer ulemper som meget bureaukrati og de økonomiske omkostninger til at betyde for meget, i forhold til den gennemsigtighed som registeret ville skabe. Derudover kunne man frygte, at et lobbyregister ville give politikerne en mere kompliceret arbejdsdag.

Selvom vi ser at Danmark, bevæger sig tættere på det amerikanske politiske system, ser vi endnu ikke et behov for at implementere et lobbyregister. Der er i Danmark en stor tillid mellem politikere og lobbyister, hvilket kan være en reaktion af at Danmark traditionelt set har en neokorporatistisk tilgang. Dette kan være en af årsagerne til, at der i Danmark ikke ses et ligeså stort behov for et lobbyregister, som

der gør i USA. Ydermere kan der diskuteres om, hvorvidt lobbyregisteret i USA har den ønskede funktion, da der ofte ses nye skandaler vedrørende lobbyister.

En anden regulering inspireret af det amerikanske system, som man kunne implementere i det danske lobbysystem, er den såkaldte cooling off-periode. I USA fungerer cooling off-periode således, at politikere ikke må skifte til et lobbyarbejde indenfor samme felt som deres politiske post, i en periode på to år. Hvis denne regulering skulle implementeres i Danmark, ville vi implementere den på samme måde, dog kunne tidsperioden ændres, men dette har vi valgt ikke at vurdere på baggrund af.

Fordele ved cooling off-perioden, er at politikere ikke ville lave for favorable aftaler med virksomheder, for at få et lukrative jobtilbud hos dem, efter deres politiske periode slutter. En anden fordel kunne være at en tidligere politiker eller embedsmænd ikke ville kunne blive ansat direkte i en lobbyvirksomhed, og derved udnytte sit tillidsforhold han har til embedsmændene og andre politikere. Dertil kunne en fordel ved denne regulering, være at det er en billig regulering, i og med den ikke kræver meget administrativt, udover implementeringen og derved også er økonomiske billigt.

Ulemper ved cooling off-perioden kunne være tabet af viden for lobbyvirksomheder og interesseorganisationer, da de ikke ville kunne hente viden direkte fra for eksempelvis Christiansborg, men de bliver nødt til at vente to år.

På baggrund af det ovenstående kan vi vurdere at en implementering af cooling off-perioden vil have en positiv effekt på det politiske system i Danmark. Dette mener vi, at vi kan argumentere for på baggrund af de lave økonomiske omkostninger og det relative lille mængde administrative arbejde. Ydermere vil dette begrænse politikernes måde, hvorpå det at gøre karrierer indenfor en lobbyvirksomhed, efter deres afgang fra deres post på for eksempel Christiansborg. Denne regulering kunne stride imod den neokorporatistiske tankegang, da der kan ske et videnstab hos interesseorganisationer og derved potentielt skade den politiske beslutningsproces, hvilket ikke ses som en fordel i neokorporatismen. Vi mener dog fordelene for denne regulering opvejer det negative videnstab, da reguleringen kan være med til at forhindre at de politiske beslutninger bliver påvirket af personlige interesser fra politikerne, da politikerne ikke har mulighed for at blive påvirket af et lukrativt jobtilbud.

I det danske neokorporatistiske system er der en del uformelle reguleringer som kan ses i form af normer. Dette kan være en af årsagerne til den tillid der findes mellem politikere og lobbyister. Vi mener at dette kan være en af årsagerne til, at der ikke er et så stort behov for formelle reguleringer af lobbyister i Danmark, som der er i USA. Vi har derimod set mange tilfælde, hvor politikere har udnyttet den gyldne svingdør, hvilket har medført, at der kan argumenteres for en regulering på netop dette område ville gavne det politiske system i Danmark, i form af en cooling off-periode.

5.0 Konklusion

Vi vil i denne konklusion forsvare vores valg af teori og metode, så vi derigennem kan argumentere for hvad vi er kommet frem til i analysen og derved svare på vores problemformulering.

For at besvare første del af vores problemformulering; *Hvad er forskellen på måderne Danmark og USA regulerer lobbyisme*, har vi valgt vores to hovedteorier; pluralisme og neokorporatisme. Grunden til at vi valgte pluralisme var, fordi vi skulle bruge teorien til at belyse og forstå det amerikanske politiske system. Vi benyttede pluralisme til at få en forståelse for hvordan lobbyisme fungerer i USA og hvordan deres implementering af reguleringer har tilpasset sig grundet den pluralistiske teori. Vi havde en hypotese om, at USA har bevæget sig lidt væk fra den klassiske pluralistiske teori, hvilket har gjort at vi har valgt, at inkludere den neopluralistiske teori, for at dække de områder hvor pluralisme ikke rækkede. Pluralisme og neopluralisme har været med til, at besvare hvordan USA regulerer lobbyisme, hvilket vi senere skal bruge til at besvare første del af vores problemformulering. Kritikken af valget af pluralisme udmunder i dens alder, da det er en teori på over 100 år. Af denne grund kan der diskuteres, hvor aktuel teorien er i dag. Dog finder vi den stadig relevant til at undersøge, hvordan USA har ageret historisk set, da det har indflydelse på mange af de reguleringer af lobbyisme, der findes i det amerikanske politiske system. En af problemerne ved pluralisme er, at synet på aktører i forhold til den politiske beslutningsarena er delvist forældet.

Grundet kritikken har vi valgt at inddrage neopluralisme, da vi mener denne teori ud fra vores hypotese kan hjælpe os med at forstå det nye forhold mellem interesseorganisationerne og staten. Neopluralismen er også mere sammenlignelig, end pluralisme, med neokorporatisme, da de har et mere identisk syn på inddragelsen af interesseorganisationer i den politiske beslutningsproces.

Vi har som den anden hovedteori brugt neokorporatisme, som har hjulpet os til at forstå det danske politiske system, samt hvordan Danmark regulerer lobbyisme og herigennem har teorien hjulpet os til at belyse første del af vores problemformulering. Fordelene ved brugen af denne teori er, at den er med til, at belyse hvordan staten og interesseorganisationer samarbejder i den politiske beslutningsproces. Dette kan vi bruge til, at forklare hvilke reguleringer der eksisterer

i det danske system, samt hvilke eventuelle reguleringer der er brug for. Dette hjælper os til, at besvare begge dele af vores problemformulering.

Kritikken af brugen af neokorporatisme kan være, at vi ser en tendens til, at Danmark bevæger sig væk fra den neokorporatistiske tankegang. Vi vurderer dog stadig, at vi kan bruge neokorporatismen, da Danmark i det store hele stadig kan betragtes som et neokorporatistisk land.

Som supplement til de to hovedteorier benytter vi os af teorien om normer, som er skrevet af fra Nancy Bratt. Vi bruger hovedsageligt normer til, at beskrive de uformelle reguleringer af lobbysystemet, der ses i Danmark. Vi bruger de uformelle reguleringer til, at vurdere vores hypotese, om hvorvidt der allerede er reguleringer i Danmark og om der er brug for flere i form af formelle reguleringer, eventuelt inspireret fra det amerikanske system. Fordelen ved brugen af normer er, at de giver os mulighed for, at undersøge områder som vores to hovedteorier ikke gav os mulighed for at undersøge. Kritikken af brugen af normer, udmunder i at vi i projektet hovedsageligt kun er gået ud fra Bratt, som ikke er en anerkendt teoretiker. Dog mente vi, at hendes holdninger passede godt ind i vores projekt, hvilket understøtter valget om at bruge hendes teori. Ydermere har hun skrevet den ud fra anerkendte videnskabelige kilder, som validerer vores brug af bogen.

Tilsammen kan disse teorier beskrive, hvordan reguleringer er opstået i de pågældende stater, hvilket ledte os videre til at analysere forskellen på de to. Ingen af vores hovedteorier kan beskrive de pågældende samfund fuldt ud, men bidrager til forståelse af disse, og dermed give os et indblik i hvorfor landene har reguleringer og derved kan de være med til at falsificerer vores hypoteser.

For at besvare vores problemformulering, har vi haft behov for nogle metoder, til at indbringe empirisk data samt vores videnskabsteoretiske retning kritisk rationalisme.

Vi har som nævnt i afsnit 3.2, haft nogle udfordringer omkring vores valg af kritisk rationalisme. Udfordringen har ligget i at vi med vores valgte videnskabsteoretiske retning, ikke har kunne dække et vurderings spørgsmål, som vores problemformulering delvist er. Dog er vi nået frem til den konklusion, at kritisk rationalisme stadig er projektets videnskabsteoretiske retning, eftersom at vi gennem en ontologisk og epistemologisk overensstemmelse med teorien. Det konklusionen er baseret på, er en overbevisning om, at gennem vores falsification af hypoteser kan komme frem til den bedst mulige hypotese om, hvordan reguleringerne af

lobbyisme er forskellige fra Danmark til USA og ud fra dette vurderet, hvad der taler for USA inspireret reguleringer i Danmark.

Vi har valgt dokumentanalyse og analyse af sekundær data som henholdsvis primær og sekundær metoder. Vi bruger disse til at indhente empiri, som vi senere hen kan bygge vores analyse op omkring. Kritikken af de to udmunder i, at vi i hverken dokumentanalyse eller sekundær analyse, har selvproducerede data. Dette medfører, at vi er nødsaget til at benytte os af andres data, hvori de kan have udtrykt holdninger eller været farvet af deres subjektpositioner. Ydermere er der en kritik af sekundær analyse, da det er en tværsnitsanalyse, hvilket gør at man ikke kan analysere udviklingen over tid, men kun se hvordan det er på undersøgelsestidspunktet.

Ud fra ovenstående afsnit, kan vi validere vores valg af teori og metode som grundlag for vores analyse, som vi vil bruge til at besvare vores problemformulering. Analysen er delt op, så de to første punkter svarer på første del af problemformuleringen, mens tredje punkt er lavet, for at svare på anden del af problemformuleringen. Det vi kan konkludere ud fra 4.1 og 4.2 er, at der er visse forskelle mellem måden hvorpå Danmark og USA regulerer lobbyisme på. Denne forskel bygger i høj grad på de forskellige teorier, henholdsvis neokorporatisme og pluralisme som de to stater henter inspiration fra. Ydermere kan vi konkludere, at vi i Danmark ser, primært brugen af uformelle reguleringer til regulering af lobbyisme, hvorimod USA har en stor mængde formelle reguleringer.

For at svare på anden halvdel af vores problemformulering, har vi analyseret hvordan amerikansk inspireret lobbyreguleringer, kan implementeres i Danmark. Denne analyse ledte os hen til en vurdering, at visse reguleringer kunne implementeres i et dansk lobbysystem. Vi vurderede at en cooling off-periode, med fordel ville kunne blive implementeret i det danske system. Endvidere analyserede vi om et lobbyregister, ville blive kunne implementeret i det danske system, men vi vurderede det til, ikke at være til fordel for det danske system. Vi vurderede, at et lobbyregister ikke ville være favorabelt at indføre som regulering af det danske lobbysystem, på baggrund af den bureaukratiske byrde og de økonomiske omkostninger, da den gennemsigtighed som registeret kunne give ikke ville opveje omkostningerne. Vi konkluderer derimod, at en cooling off-periode ville være favorabel for det danske politiske system, da den har lave økonomiske og

administrative omkostninger. Ydermere konkluderer vi, at dette kan være med til at bremse mængden af politikere, der benytter den gyldne svingdør til at udnytte deres politiske stilling til at få et favorabelt job.

6.0 Litteratur

Bøger:

Andersen, Heine og Lars Bo Kaspersen: Klassisk og moderne samfundsteori. 5. udgave. Hans Reitzels Forlag, 2013. side 387-416.

Binderkrantz, Anne Skorkjær, Christiansen, Peter Munk, Pedersen, Helene Helboe: Organisationer i Politik. 1. Udgave. Hans Reitzels Forlag, 2014

Bratt, Nancy: Samfund, normer og normdannelse. 1. Udgave. Forlaget Forum A-S. 1979

Christiansen, Peter Munk, Nørgaard, Sonne Asbjørn: De som meget har... Store danske virksomheder som politiske aktører. Magtudredningen. 1 Udgave. 2003

Christiansen, Peter Munk, Togeby, Lise: Power and democracy in Denmark: Still a Viable democracy. Scandinavian Political Studies, 2006

Dahl, Robert: Democracy and its critics. 1. Udgave. Yale University Press, 1989

Dunleavy, Patrick, O'Leary Brendan: Theories of the State. 1 Udgave. New Amsterdam Books, 1987

Ejrnæs, Anders: Metoder i samfundsvidenskaberne. 1. udgave. Samfundslitteratur, 2016. Side 205-218.

Esbensen, Mads Christian: Public Affairs, 1. Udgave. Informations Forlag, 2007.

Graham K. Wilson: Interest Groups, 1. Udgave. Basil Black Ltd, 1990.

Gilje, Nils: Positivism og Kritisk rationalisme i *Videnskabsteori - en indføring*. 1. udg. Hans Reitzels Forlag, 2012

Hansen, Jens Blom, Daugbjerg, Carsten: Magtens Organisering. 1. Udgave. Systime, 1990

Hansen, Mogens: Demokrati som styreform og som ideologi. 1. Udgave. Museum Tusulanums Forlag, 2010.

Harboe, Thomas: Indføring i samfundsvidenskabelig metode, 3. Udgave.
Samfundslitteratur, 2005

Heywood, Andrew: Politics, 4. udgave Palgrave Foundations, Macmillan, 2013.

Juul, Søren: Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - En indføring. 1. Udgave.
Hans Reitzels Forlag, 2012. side 319-334.

McGrath, Conor: Lobbying in Washington, London, and Brussels: The Persuasive
Communication of Political Issues. Indiana Universitet: E. Mellen Press, 2005.

Mose, Peter og Hegelund, Susanne: Lobbyistens lommebog, Politikere under pres.
Gyldendal, 2013.

Møller, Jørn Kjølseth: Metoder i samfundsvidenskaberne. 1. Udgave.
Samfundslitteratur, 2016. Side 187-200.

Personalestyrelsen (Moderniseringsstyrelsen): God adfærd i det offentlige. 2007, S.
25-28.

Poulsen, Birgitte: Metoder i samfundsvidenskaberne. 1. Udgave. Samfundslitteratur,
2016. Side 75-93.

Sonne-Ragans, Vanessa: Anvendt videnskabsteori. 1. Udgave. Samfundslitteratur,
2012.

Svendsen, Gert Tinggaard: Lobbyisme I EU. 1. Udgave. 2008. Narayana Press,
Gylling. Side: 93-94.

Triantafillou, Peter: Metoder i samfundsvidenskaberne. 1. Udgave.
Samfundslitteratur, 2016. Side 125-137

Wilson, Graham K.: Interest Groups. 1. Udgave. Basil Blackwell, 1990

Artikler:

Advice,: " Analyse af lobbyisme i Danmark" Advice, 25.06.2012-
<https://www.kk.dk/sites/default/files/edoc/a4a8251c-bf9e-4920-8fba->

[61391157d364/6161482a-9132-4816-8e17-a7d2a7e9a00a/Attachments/14199820-16433495-1.PDF](https://www.b.dk/kronikker/nej-til-lobbyregister-ja-til-selvregulering) Besøgt den 12.12.2017

Ankerstjerne, Martin Vith,: "Nej til lobbyregister-ja til selvregulering" Berlingske, 11.01.2014-<https://www.b.dk/kronikker/nej-til-lobbyregister-ja-til-selvregulering>
Besøgt den 11.12.2017

Arbejderen: "Enhedslisten foreslår lobbyregister i folketinget" Dagbladet Arbejderen, opd.19.04.2017-<http://www.arbejderen.dk/indland/enhedslisten-foresl%C3%A5r-lobbyregister-i-folketinget> Besøgt. 02.12.2017

Authenticated U.S. Government Information,: "PUBLIC LAW 104-65-DEC. 19, 1995"
Authenticated U.S. Government Information, 19.12.1995-
<https://lobbyingdisclosure.house.gov/lda.pdf> Besøgt den 11.12.2017

Authenticated U.S. Government Information,: "PUBLIC LAW 110-81-SEPT. 14, 2007." Authenticated U.S. Government Information, 14.09.2007-
<https://www.congress.gov/110/plaws/publ81/PLAW-110publ81.pdf> Besøgt den 13-11-2017

Bang, Mads, Flink, Mathilde Nordentoft,: "Danskerne går ind for lobby-register" Altinget, 12.06.2013-<https://www.alinget.dk/artikel/danskerne-gaar-ind-for-lobby-register>- Besøgt den 11.12.2017

Berlingske: Bendsten, Simon, Østergaard, Niels Vedersø,: "Politikernes tur gennem den gyldne svingdør", 16.01.2016- <https://www.business.dk/ledelse/politikernes-tur-gennem-den-gyldne-svingdoer> Besøgt den 13.12.2017

Bering, Marie,: "Obama holder lobbyister i kort snor" Jyllands-Posten, 12.11.2008-
<https://jyllands-posten.dk/international/usa/ECE4065716/Obama-holder-lobbyister-i-kort-snor/> Besøgt den 10.12.2017. Besøgt den 10.12.2017

Børsen "USA's finansminister vil lobbyisme til livs" , 27.01.2009-
http://borsen.dk/nyheder/politik/artikel/1/149863/usas_finansminister_vil_lobbyisme_til_livs.html Besøgt den 10.12.2017

Dahl, Robert A.,: "Demokrati i virkeligheden" Ræson, opd: 13.02.2014-
<http://raeson.dk/2014/robertdahl/> - Besøgt den 14.11.2017 Politikken: Engelbrecht,

Benny, Schaldemose, Christel,: "Indfør et lobbyregister i Danmark", 25.08.2011-
<http://politiken.dk/debat/art5477964/Indfoer-et-lobbyregister-i-Danmark> Besøgt den
27.11.2017

Grage, Torben W.,: "Neokorporatisme" Den Store Danske, Gyldendal, opd.
01.02.2009-<http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=130983> Besøgt den
29.11.2017

Hansen, Jens Withner, Gerlach, Mette,: "Folketinget laver forsøgs-lobbyregister" DR,
25.05.2012-[https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketinget-laver-forsoeogs-lobby-
register](https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketinget-laver-forsoeogs-lobby-register) Besøgt den 18.11.2017

Holm, Erik,: "Lobbyister skal holdes i kort snor" Jyllands-Posten, 09.03.2016-
[https://finans.dk/live/politik/ECE8501053/lobbyister-skal-holdes-i-kort-
snor/?ctxref=ext](https://finans.dk/live/politik/ECE8501053/lobbyister-skal-holdes-i-kort-snor/?ctxref=ext) Besøgt den 11.12.2017

Jensen, Henrik,: "Lobbyismen vokser i det skjulte" Berlingske, 26.04.2013-
<https://www.b.dk/politiko/lobbyismen-vokser-i-det-skjulte> Besøgt den 05.12.2017

Justitsministeriet,: "Straffelovens §112" Justitsministeriet, 16.08.2017-
<retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=192080> Besøgt den 03.11.17

Justitsministeriet,: "Straffelovens §144" Justitsministeriet, 16.08.2017-
<retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=192080> Besøgt den 03.11.17

Mortensen, Jesper Stegmann,: "Tæt på magten: Sådan fungerer dansk lobbyisme"
Ræson, 21.04.2015-[http://raeson.dk/2015/taet-paa-magten-saadan-fungerer-dansk-
lobbyisme/](http://raeson.dk/2015/taet-paa-magten-saadan-fungerer-dansk-lobbyisme/) Besøgt den 29.11.2017

National Rifle Association, NRA,: 2017- <https://home.nra.org> Besøgt den 22.11.2017

Olsen, Theis Lange,: "Kritik af dansk politisk system uden lobbyregler" DR,
17.10.2014-[https://www.dr.dk/nyheder/politik/kritik-af-dansk-politisk-system-uden-
lobbyregler](https://www.dr.dk/nyheder/politik/kritik-af-dansk-politisk-system-uden-lobbyregler) Besøgt den 09.12.2017

Olsen, Theis Lange,: "Selv i USA reguleres lobbyisme hårdt" DR, 17.10.2014-
<https://www.dr.dk/nyheder/politik/selv-i-usa-reguleres-lobbyisme-haardt> Besøgt den
11.12.2017

Pilkington, Ed.: "NRA: 10 ways it has weakened gun-control laws in the US"
The Guardian, 13.04.2012 - <https://www.theguardian.com/world/2012/apr/13/nra-weakened-gun-control-laws> Besøgt den 04.12.2017

Ritzau.: "Mærsk bruger millioner på lobby i USA" BT, 29.10.2007 -
<https://www.bt.dk/nyheder/maersk-bruger-millioner-paa-lobby-i-usa> Besøgt den 10.12.2017

Svendsen, Gert Tinggaard.: "Nødtvungen registrering af lobbyisme i EU" Altinget,
11.01.2011 - <https://www.alinget.dk/eu/artikel/noedtvungen-registrering-af-lobbyisme-i-eu> Besøgt den 11.12.2017

Thiemann, Per.: "Lobbyisme har en dårlig klang, fordi folk ikke forstår det" Politiken,
28.09.2016 - <http://politiken.dk/udland/art5637533/%C2%BBLobbyisme-har-en-d%C3%A5rlig-klang-fordi-folk-ikke-forst%C3%A5r-det%C2%AB> Besøgt den 22.11.2017